

נְדָבָה רוּחוֹ אֶתוֹ הֵבִיאוּ אֶת־תְּרוּמַת
יְהוָה לְמִלְאֲכַת אֹהֶל מוֹעֵד וְלִכְלֵ-
עֲבֹדָתוֹ וּלְבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ: ^יכֹּב וַיָּבִיאוּ
הָאֲנָשִׁים עַל־הַנָּשִׁים כָּל נְדִיב לֵב
הֵבִיאוּ חָח וְנָזֶם וְטַבַּעַת וְכוּמָז פֶּלֶאֶלִי
וְהָב וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפֶת זָהָב

אִתֵּיאוּ יָת אֲפָרְשׁוּתָא קָדָם יי
לְעִבְדַת מִשְׁכַּן וּמִזָּא וְיָכֹל
פְּלִקְנָה וְדִקְבוּשֵׁי קוּדְשָׁא:
כֹּב וַיִּמְתָּן גְּבֵרֵי עַל נְשִׂיא כָּל
דְּאֲתָרְעֵי לְבָבָה אִתֵּיאוּ שִׁירִין
וְשִׁבְכִין וְעִזְקָן וְיַחְוּדָא כָּל מִן
דְּרִיבָב וְכָר גְּבֵר דִּי אָרִים אֲרָמוֹת

דְּהָבָא קָדָם יי
דְּאֲשַׁתְּכַח עִמָּה
וְצַבֵּעַ וְהוֹרֵי וּבּוּיָן
דְּדִכְרֵי מִסְמְקֵי
אוחו מקוס לאשה
כומז כאן מקוס
נמצא אתו. תכל

לקט בהיר

רש"י

טז) כמו ועליו מטה מנשה, או כמו על פרשו ישרוף עם פרשו, ואין הפי' שצאו חו"ש כחערובות, אלא פירושו שצאו גם הן ולא היו נמנעין מלצא בעלמם מחמת חיבת הקודש והמזוה והענין: יז) שכן תרגום אונקלוס בין על חח ובין על זמיר שירין, והוא מלשון וילכדו את מנשה בחטים (דה"צ ל"ג י"א) פירושו שנחמו שחי ידיו בחוץ טבעת כמו שמוליקים (כז) על הנשים. עם הנשים, וסמוכין עליהם ט"ו): חח. הוא תכשיט של זהב עגול"י נתן על הזרוע, והוא הלמיד (אונק): וכומז. כלי זהב הוא נתון כנגד

למה קבלן משה ומה אלו התיכו צאט ונתעו "נמצא אתו" וסיים צו מכה אציו ואמו, גם ראשונים וצ' מן האחי (ב"ב), ובש"ח הקשה

אור החיים

שחמד גדול מחבירו, ולזה דקדק לומר הביאו את תרומת ה' לרמוז לזחינה הנעלמת שרמו צאומרו (פסוק ה') וביאה את תרומת ה' וכמו שפירשו שם שיכוין אל המושכל ודבר זה עיקרו בנדבכת הלז והנה הוא:
ולכל עבודתו וגו'. יודיע הכחוצ כי כל לרכי המשכן פירוש כל ה"ג דברים שצריכים למשכן וכו' צאו בעלמם בנדבכה ולא הולכרו לקנות דבר מהם בכסף וזה המוצא בתרומה"י) והבן:
כב. ויבואו האנשים על הנשים וגו'. לריך לדעת כוונת אומרו על הנשים, עוד למה כפל לומר פעם אחרת כל נדיב לב, ואולי כי יודיע הכחוצ אופן נדבכת לב אשר עשו אנשי החיל, כי דבר ידוע הוא שיש הדרגות בזהב הנכסים והס ד', ה"א' שבראשונות הם כלי תכשיטי בני ביתו של אדם וכלי הבית דברים אלו יגדל ערכם
צעני האדם מכל קנין כספו והדבר פשוט הוא"י), ב' הזהב כי מכל קנינים שיטנס בעולם יאהב הזהב יותר מכולם"י), ג' דברים שאינם בנמצא זולת אללו יגדל מעלתם צעניו יותר משיעור שוים, ד' הם שאר קניני האדם כסף וזהב כסף, וסידר הכחוצ הדרגות המתנדבים צעם וראשון בקודש התחיל צו ואמר ויבאו האנשים על הנשים פירוש מה שעל הנשים כל נדיב לב הביאו אותם וסידר הכחוצ התכשיטים שהביאו להראות חיבת המתנדבים שלא רצו להביא אללו דבר היותר מעולה וחביב אללם הגם שעומדים לשצירה ולקלקל אף על פי כן אהבה נפשם חיבת הקודש מכל יקר ראתה עינם והביאו כל תכשיטי נשיהם חח וזמם וטבעת וגו', ודקדק לומר נדיב לב, דע כי יש הפרש בין ידבנו לבו לנדיב לב כי ידבנו לבו יאמר על כל אשר יתנדב מלצו"י) ויש שידבנו הרבה ויש שידבנו מועט אבל נדיב לב

יאמר על לב נדיב לבו כי מי שלצו יקפיד על החסרו יוחר מהקנין אללו, חאמר כי לזד שחי לה' הכפל לזה אכ כלי זהב ואומרו ח כלי זהב לומר שלל שצבם ישחשע י גילה וגשמחה צך, שהביאום עליהם מעליהם ונחמוס ו להם בזה לאדוניו שאינו עשוי תכשי וכל איש אשר הו שאינם בנמצא כי ו וארגמן וכו' וכנגד

אור בהיר

לפת. טל) זה נס ופלא, וגם חיבה ימירה נודעת להמציאים, שדבר זה צעלמו שהביאו נכנס בעבודת הקודש ואינו לריך להחליף. טז) שצריכים לו להשתמש בהם, כגון תכשיטים ומטרות זהב וכוסות וכדומה. טזא) שחן ממה ששוא, הוא גם כן תכשיט לקשט צו דירתו, כגון כלי זהב המונחים בארגו. טזב) לשלול שריך להכריח את לבו, שזה אינו נותן מלצו כלל, אלא נותן בעבור הרחמנות שיש לו על חצירו, או לזד שידע שחטף וריך כפרה, או להראות מעשיו לנני אדם וכדומה, מה שאין כן מי שידבנו לבו,

אין צריך להכריח, אלא מסכים, אלא הלז מחמו כן למה הפרט. טזו) כן בשאר נדבות. ט

בין המשכן - גיקון המצוא והצא - ברצון

2

לִיהוָה: כג וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר־נִמְצָא אֹתוֹ תְּבַלֵּת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִיִּים וְעֶרְת אֵילָם מֵאֲדָמִים וְעֶרְת

דִּהְבָא קָדָם יי: כג וְכָל נָבֵר דְּאִשְׁתַּכַּח עִמָּה תְּבַלָּא וְאַרְגָּמָא וְצַבֵּעַ זְהוּרִי וּבּוּיָן וּמְעוּי וּמְשַׁכְּבֵי דְרִבְרֵי מְסַמְקֵי וּמְשַׁכְּבֵי סִסְגוֹנָא

רם יי
וְכָל
וְדִשָּׂא:
א כֵּ
שִׁירִין
פּ מִן
אַרְמוֹת

לקט בדיר

רש"י

אותו מקום לחשה, ורבותינו פירשו (שבת ס"ד) שם כומו כהן מקום זמיה"י: (כג) וכל איש אשר נמצא אתו. תכלת או ארגמן"י או תולעת שני או שאין בו חיצות מיוחדים לדבר מאוס ושקץ (ג"א), וא"ת למה קבלן משה ומה נשחנה ממראות הנוצרות שלא רצה לקבלן, שמראות הנוצרות קבעו בכיור כמות שהן, אבל חכשיטים אלו התיכו בזה ונמערבו ונחבטלו בשאר הזהב, ונעשו מחדש בדפוס (רמב"ן): (ט) מדהתחיל הכתוב בלשון יחיד אשר "נמצא אתו" וסיים בלשון רבים "הביאו" נשמע ב' דברים, נשמע שאלו קחני והוא"י אינו מהצר אלא אדרבה מתלק, כמו מכה אביו ואמו, גם נשמע שהיבט הביאו שייך על כל הנזכר (מ"ל - סה"ד - בא"י), ולזה הביא רש"י ב' וג' ממינים ראשונים וב' מן האחרונים והשמיט האמצעיים, או אפשר שהשמיט שש ועינים שבי דברים אלו נמצא כמעט אצל כל אדם (ב"ב), ובש"ח הקשה היאך ס"ד שלא יביא רק מי שיש לו כל המינים ומה יעשה העני, ומסיק שתכלת ארגמן ותולעת שני

הס"י:
הזרוע,
ן כנגד

אור החיים

יאמר על לב נדיב והוא הרמוז באומרו אשר נשאו לבו כי מי שלבו נדיב יתנדב יותר מהיכולת ולא יקפיד על החסרון אשר ימצאו כי שמה צנתינה יותר מהקנין אצלו, ואומרו כל כלי זהב"י פירוש לא האמר כי לאד שהיו להם החכשיטים הוא שהביאו לה' הכפל לזה האמר כל כלי זהב שלא הניחו להם כלי זהב ואומרו חו וזוה שם המין"י, או ירצה כל כלי זהב לומר שלא הניחו צביתם כל מין כלי זהב שבהם ישמעע אדם לקיים אומרו (שה"ש א') גיולה ונשמחה בך, ואולי כי רמוז באומרו על הנשים שהביאום עליהם וצבואה לפני משה הורידו עדים מעליהם ונתנום לתרומת ה' חיבה יחירה נודעת להם צזה לאדונינו צ"ה. הדרגה צ' הוא הזהב שאינו עשוי חכשיט כנגד המציא מצחינה זו אמר וכל איש אשר הניף חנופת זהב לה'. ג' דברים שאינם צנמצא כי היו צמדבר ואין שם צנמצא תכלת וארגמן וכו' וכנגד המציא מהם אמר וכל איש אשר

הוא"י,
הזהב
ח אצלו
ד' הס
הכתוב
חיל צו
ה שעל
הכתוב
ס שלא
אללס
הכבה
יביאו
ודקדק
לנדיב
לצו"י
יב לב

אור בדיר

אין צריך להכריע, אלא חייב שישער בדעתו שצריך ליתן נותן בהסכמת לבו, ואין לבו עליו דוי, אבל יומר מזה נדיב לב, שלא רק שלבו מסכים, אלא הלב מחמת עלמו רצונו וטבעו ומאוחו להתנדב וליתן. (בג) הלא פרט חו וזוה וגו', ואם צא לרבות גם חוץ מאלו, אם כן למה הפרט. (מד) פירוש מהמינים הללו היו מביאים כל מה שהיה להם. (מה) פשיטא שהביאו למלאכת העבודה, ולא אמר כן בשאר נדבות. (מו) ומה שאמר הכתוב לכל מלאכת העבודה, אינו שייך על חיבת הביאו, לומר שהביאו למלאכת עבודה. לא כן

יו צריך
f גם כן
ולא נותן
יבנו לבו,

תחשים הביאו: כד פל מרים תרומת
 כסף ונחשת הביאו את תרומת יהוה
 וכל אשר נמצא אתו עצי שטים לכל
 מלאכת העבודה הביאו: כה וכל אשה
 חכמת לב פידיה טון ויביאו מטוה
 את התכלת ואת הארנמן את
 תולעת השני ואת השש: כו וכל
 הנשים אשר נשא לבן אתנה בחכמה
 טון את העינים: כז ותנשאים הביאו את
 אבני השתם ואת אבני המלאים

איתאוי: כד פל דארים ארמות
 כסף ונחש איתאוי ית אפרשותא
 קדם יי וכל די אשתבת עמה
 אעי שטין קכל עבדת פלחנא
 איתאוי: כה וכל אתתא חכימת
 קבא בידהא מעזקא ומיתן כד
 עזר ית תכלא וית ארנונא ית
 צבע וזורו וית בוצא: כו וכל
 נשיא דאתרעי קבון עמון
 בקמא עזון ית מעווא:
 כז ורברביא איתאוי ית אבני
 בורקא וית אבני אשקמותא

לשקעא באפנד
 כה וית בוסמא
 לאנהרותא ולמע
 ולקמורת בוסמא
 ואתתא דאתרעי
 לאיתאה קכל עבון
 למעבד בידא דמי
 ישראל נדבתא ק
 משה קבני ישראל
 בשום בצלאל בר
 לשבטא דיהודה:
 רוח נבואה מן קנ
 בסוכלתנו ובמדע
 לב ולאלפא או
 בדהבא ובכסף
 לב ובאומנות
 לאשקמא ובגדרו
 בקל עבדת אומ

לקט בהיר

רש"י

לעולם לא באו רק ציוד וכן עורות אלים ומחשים לפיכך יש
 סברה שלא יביא מין אחד לבדו משא"כ שם ועזים ע"כ,
 והנה כל דבריו צ"ע, כי ידענו שלא היה ציניהם או אפילו
 עני אחד, גם ידענו שהמעיל בא כליל חללא וכן בגדי השרד
 באו מקצתן כליל חללא ומקצתן כליל ארגמן ומקצתן כליל
 תולעת שני, גם היו מוכסים כל הכלים בשעת המסעות בכסוי
 עור חמש, כל זה מקרא מפורש סוף פרשת במדבר, וכן יש
 חד תנא שסובר שמכסה אחד היה כולו עורות אלים והשני
 כולו מחשים: (כ) דייקו זאת מדאמר הכתוב אלל הזמר וכל
 אשה חכמת לב וכלן אמר אשר נשא לבן אותנה בחכמה,
 כלומר חכמה יתירה (מדרש"ל), והטעם שצדודן מחוברים
 על העזים אינן מקבלין זיעה ולכלוך שצבעת עבודה ונקי

עורות חילים או מחשים כולם הביאו: (כו) טון את
 העינים. היא הייתה אומנות יתירה^(כ), שעל גבי
 העינים (היו) עווין אוחס (שנה ע"ד): (כז) והנשאים
 הביאו. אמר ר' נתן מה ראו נשיאים להחנדב
 בחנוכה המוצה בתחלה ובמלאכת המשכן לא
 התנדבו בתחלה^(כא), אלא כך אמרו נשיאים, יתנדבו
 לצור מה שמחנדבין ומה שמחסרין לנו משלימין
 אותנו, כיון שהשלימו לצור את הכל שנאמר (ל"ו ז)
 והמלאכה הייתה דים, אמרו נשיאים, מה עלינו
 לעשות, הביאו את אבני השתם וגו', לכך התנדבו
 בחנוכה המוצה בתחלה (ספרי נשא ז"ג), ולפי שהענינו^(כב)

מתחלה נחסרה או
 (ל) חזר. זכה של
 הגדול והמעולה, וימנו
 מילדת (ולא מפני שה
 שנה, ובנו חזר ל"א, ו)

מאוד, משא"כ הזמר שהיה צבוע לא הוצרכו לכך שאפילו בתלוש אינן מקבלין לכלוך (מ"ל). או משום שהיו צהן לא עהורות,
 ובמחזור לבעל חי אינו מקבל טומאה: (כא) שאין לומר שהתנדבו בחוך כלל ישראל וחזן מזה הביאו את האבנים, שהלשון
 לא משמע כן, מדאמר והנשיאים הביאו פירושו של מה שאמרנו עד עתה לא הנשיאים הביאו, שאל"כ היל"ל זאת האבני
 השתם וגו' הנשיאים הביאו (ב"ב): (כב) הגם שכוונתם הייתה לעזבה כדי לזכות גם את המון העם, אצל לא היו להם
 לחשוד בישראל שיחסרו, ומה היו עושים אם היו ישראל מביאים גם האבנים, והיו לריבים מקודם להתנדב מקצת הצורך
 ואח"כ להמתין מה יהיה צדוף (נח"י):

אור החיים

כז. והנשאים וגו'. לנד שצאו באחרונה^(כ) נכתבו אחר מטוב העינים בחכמת נשים:

אור בהיר

הוא, אלא שייך על חכמת נמלא אמו, לומר שכל מה שהיה נמלא אמו היה למלאכת עבודה, שהוכן אצלו לצורך זה. (מז) פירוש נדבו
 באחרונה, ועיין רש"י.

כט. הביאו ז
 מ
 נדבת כ' פירו
 לד. ולהורות
 (מז) כל הכתוב הוא מ

מסורת המדרש
וימרו על ים ראה לעיל
כד. א. וימירו את
כבודם עיין לעיל מב. ה.
שור או כשב ראה
ויק"ר כו. ו.

נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע' שְׁחֹרָה אָנִי עַל הַיָּם שְׁנֹאֲמַר (תהלים קו. ז)
'וַיִּמְרוּ עַל יָם בַּיָּם סוּף' וְנֹאֲהָ אָנִי בְּאֲמָרִי (שמות טו. כ) 'זֶה
אֵלֵי וְאֲנֹהוּ' שְׁחֹרָה אָנִי בְּמַעֲשֵׂה הָעֵגֶל וְנֹאֲהָ אָנִי
בְּמַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן שְׁחֹרָה אָנִי בְּשׁוֹר שְׁנֹאֲמַר (תהלים שם. כ)
'וַיִּמְרוּ אֶת כְּבוֹדָם בְּתַבְנִית שׁוֹר' וְנֹאֲהָ אָנִי בְּשׁוֹר (ויקרא יז.
ג) 'שׁוֹר אֹו כֶּשֶׁב אֹו עֵז' שְׁחֹרָה אָנִי בְּמִשְׁכָּן שְׁנֹאֲמַר
(יחזקאל כג. לח) 'טְמָאוּ אֶת מִקְדָּשִׁי' וְנֹאֲהָ אָנִי בְּמִשְׁכָּן.

← 7 וַיַּעֲשׂוּ כָל חֲכָם לֵב' מֵה מְלֹאכָה הָיוּ עֹשִׂין אֲלָא
רָאָה מֵה פְתִיב (שמות כה. ג) 'וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ

מלכות שמים; שחורה אני — בעונוי — על הים, בהמרותי את פי ה' לריב במשה ולבקש לשוכ
למצרים (שמות יד, יא, וכדלעיל א, לו), שנאמר: "וימרו על ים בים סוף" ונאווה אני — "בים" (שהשי"ר
שם) — באמרי — בשירה לה': "זה אלי ואנוהו"; שחורה אני במעשה העגל — שחטאתי
לחת זהב למעשהו, ונאווה אני במעשה המשכן — שנתתי זהב בנדבת לב למעשהו, כנדרש
למעלה (מח, ה-ו), ולהלן (נא, ח), באורך; שחורה אני ב"שור" — במעשה העגל, שנאמר —
על ישראל באותו עוון: "וימירו את כבודם בתבנית שור", ונאווה אני ב"שור" — בקרבנות
שאני מקריבה לה'; שנאמר בהן: "שור או כשב או עז כי יולד ... יצא לקרבן אשה לה'", שחורה
אני במשכן — בחטאי בעור המשכן קיים, שנאמר — בתוכחת הנביא לישראל מפי ה': "עוד זאת
עשו לי, טמאו את מקדשי" — בעוונות המנויים שם (ועי' הערות), ונאווה אני במשכן —
שהקב"ה מכפר עוונותי בו, ושוכן בו, באהבתו אותי מכל העמים, וזהו שהוא מקיש השחרות לנוי
לומר: "במה שאני שחורה בו אני נאווה" (לעיל כג, ט), לתקן המעוות בדבר עצמו, ובאותו מקום, ובאותו
זמן, כאמור, ואמר "בנות ירושלים" — שאל אומות העולם פונה ישראל בדברים אלו, כמשל הרעיה
שהיא מדברת אל רעותיה (ועי' לעיל שם), ואמר "כיריעות שלמה" לרמוז אל היריעות המשכן כנדרש
עליהן כאן (יפ"ת, ועיין לעיל שם).

"וַיַּעֲשׂוּ כָל חֲכָם לֵב בַּעֲוֵי הַמִּלָּאכָה אֶת הַמִּשְׁכָּן", הזכיר במלאכתם את חכמתם ואמר עליה שזו
חכמה של לב, והזכיר כאן שעשו "המלאכה", ומאחר שברוח ה' ששרתה עליהם עשו את המשכן,
כנדרש למעלה (מת, ג), אם כן — מה מלאכה — של טורח — היו עושיין — שהכתוב מקדים
ומאריך לקרוא לה "מלאכה", אם לא שנאמר שאל מלאכת חכמת לב אחרת ונוספת רומז כאן הכתוב,
ומה היא אותה מלאכה מלאכת הלב הרמוזה כאן? אלא, ראה מה כתיב — למעלה מכאן בדבר ה'
אל משה על תרומת המשכן: "וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֲתָם, זָהָב וְכֶסֶף וְנַחֲשֹׁת וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן
וְתוֹלַעַת שָׁנִי, וְאֵילָנִים גַּם כֹּאֵן בְּפִרְשֵׁתְנֹו, לַמַּעֲלָה מִן הָעֵנִין הַזֶּה הַנִּדְרָשׁ כֹּאֵן, בְּדַבַּר מֹשֶׁה אֶל יִשְׂרָאֵל עַל
דַּבַּר הַמִּשְׁכָּן, חֹזֵר שׁוֹב הַכְּתוּב וּמוֹנֵה וּמִפְרֵט אֶת כָּל הַמֵּינִים הָאֵלֶּה, אֲלֵא, שְׁבַחְזֹרָה זֹו בֵּא הַכְּתוּב
לְלַמְּדֵנוּ אֶל מֵה רֹמְזִים כָּל הַמֵּינִים הָאֵלֶּה הַנִּתְּנִים מִיַּד יִשְׂרָאֵל לְהַ' לַתְּרוּמָה זֹו, וְדַרְוֹשׁ: "תְּרוּמָה" —

מֵאֲתָם' זֹו פְּנִסַת יִשְׂרָאֵל
'קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל לְהַ' רֵא
וְכֶסֶף' זֹו פְּנִסַת יִשְׂרָאֵל
נְחֹפָה בְּכֶסֶף' (שמות י
שְׁנֹאֲמַר (דברים ח, ט) 'וְיֹו
'תַּכְלֵת' זֹו פְּנִסַת יִשְׂרָאֵל
צִיצֵת הַפְּנֵף פְּתִיל תַּכְלֵת
שָׁנִי' זֹו פְּנִסַת יִשְׂרָאֵל
תוֹלַעַת יַעֲקֹב' וְכֵן (שיר
(תהלים סח, כח) 'שָׁרִי יֵן
אֲבִרָהֶם שְׁנִבְחָן בְּכִבְעַ

זו כנסת ישראל, שהיא תרו
לכה, כמו — שנאמר: "קו
תרומה מקודשת ונתונה לה' שה
ט. ועוד), וזהו: "וזאת התרומה
המשכן מישראל ישכילו בכך לק
— זו כנסת ישראל, שנאמו
ובדור יוצאי מצרים מקבלי התו
ליונה (ברכות נג: ועיין באורך בש
ומלוטש, והוא משל על ביזת מ
הם מביאים עצמם תרומה לה',
"ומהרריה תחצוב נחושת",
— זו כנסת ישראל, שהיא
פתיל תכלת", ורמוז בכך עליו
"תולעת שני", כמו — שנאמר
וכן — נאמר בשבחה במליצה
הכתוב במזמור האמור למעלה
אבנים", ומדרשו מלשון "ארגמן
רמו לישראל, וכלומר, שבנדבת
וכבודם לה'.

דבר אחר: "זהב" —
לבוחנו אם הוא זהב טהור ללא
על ששיבר ולעג לצלמיו ועמד
(נכריה יג, ט), ואברהם נבחן בנס

מסורת המדרש
זהב וכסף זו כניי עיין
ברכות נג: ובניש. יל"ש
תהלים תרצה. שרי
יהודה רגמתם עיין
מכילתא בשלה מט' ב'
פ"ה. שוי"ט קכר.

מאתם' זו כנסת ישראל שהיא תרומה שְנֵאָמַר (ירמיה ב, ג)
'קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ' (שמות שם, שם) 'זֶה־ב
וְכֶסֶף' זו כנסת ישראל שְנֵאָמַר (תהלים סח, יד) 'כִּנְפֵי יוֹנָה
נִחְפָּה בְכֶסֶף' (שמות שם, שם) 'וּנְחֹשֶׁת' זו ארץ ישראל
שְנֵאָמַר (דברים ח, ט) 'וּמִתְרַרְיָה תִחְצַב נְחֹשֶׁת' (שמות שם, ד)
'תְּכַלֶּת' זו כנסת ישראל שְנֵאָמַר (במדבר טו, לח) 'וְנִתְּנוּ עַל
צִיצַת הַפָּנֶף פְּתִיל תְּכֵלֶת' (שמות שם, שם) 'וְאֲרַגְמָן וְתוֹלַעַת
שָׁנִי' זו כנסת ישראל שְנֵאָמַר (ישעיה מא, יד) 'אַל תִּירָאִי
תוֹלַעַת יַעֲקֹב' וְכֵן (שיר ד, ג) 'כְּחוֹט הַשָּׁנִי שֹׁפְתוֹתֶיךָ' וְאוֹמַר
(תהלים סח, כח) 'שָׁרֵי יְהוּדָה רִגְמָתָם'. דָּבָר אַחֵר 'זֶה־ב' זֶה →
אֲבָרָהֶם שְׂנֵבְחָן בְּכֶבֶשׂן הָאֵשׁ כְּזֶה־ב 'וְכֶסֶף' זֶה יַצְחָק

זו כנסת ישראל, שהיא תרומה — מורמת ומופרשת בטהרה ומקודשת לה, כתרומת התבואה לכהן, כמו — שנאמר: "קודש ישראל לה' ראשית תבואתו" (כ"ה הקרי) — ישראל היא תרומה מקודשת ונתונה לה' שהוא "הכהן" בעל "התרומה" הזו (עיי' סנהדרין לט, ולעיל טו, ה. ולעיל לא, ט. ועוד), וזהו: "זאת התרומה אשר תקחו מאתם" — החכמים העוסקים במלאכת לקיחת תרומת המשכן מישראל ישכילו בכך לקחת את לב כנסת ישראל תרומה נתונה לה', ודרוש עוד: "זהב וכסף" — זו כנסת ישראל, שנאמר — בשבחה: "כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקק חרוץ", ובדור יוצאי מצרים מקבלי התורה ועושי המשכן מדבר אותו מזמור, ואומר שכנסת ישראל שנמשלה ליונה (ברכות נג: ועיין באורך בשהש"ר א, ג. ועוד), היו אז נוצותיה מחופים בכסף וכנפיה בזהב מבהיק ומלוטש, והוא משל על ביזת מצרים והים ועל נדבת המשכן, וכלומר, שבהבאת ישראל את אלה לה' הם מביאים עצמם תרומה לה', ודרוש: "ונחשת" — זו ארץ ישראל, שנאמר — בשבחה: "ומהרריה תחצוב נחשת", שגם את הארץ כולה מקדשים ונותנים ישראל לה', ושוב: "תכלת" — זו כנסת ישראל, שהיא מצוינת במצוה — שנאמר — בה: "ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת", ורמז בכך עליהם שהם לה', וכן: "וארגמן ותולעת שני" — זו כנסת ישראל, "תולעת שני", כמו — שנאמר — לכנסת ישראל: "אל תיראי תולעת יעקב", הרי "תולעת", וכן — נאמר בשבחה במליצת משל השיר: "כחוט השני שפתותיך", הרי "שני", ואומר — הכתוב במזמור האמור למעלה על אותו הדור: "שרי יהודה רגמתם", שפשוטו מלשון "רגימת אבנים", ומדרשו מלשון "ארגמן", כשבח על נכבדי ישראל לבושי הארגמן הנכבד, והרי גם "ארגמן" רמז לישראל, וכלומר, שבנדבת המשכן, בכל מינים אלו הרימו והקדישו ישראל עצמם וארצם ועשרם וכבודם לה'.

דבר אחר: "זהב" — זה אברהם, שנבחנו בכבשן האש, כזהב — הניתן בכבשן אש לבוחנו אם הוא זהב טהור ללא סיגים ופסולת, כן ניסה ה' את אברהם כשהשליכו נמרוד לכבשן האש על ששיבר ולעג לצלמיו ועמד בנסיון ונמצא נאמן לה' (כבב"ר לח, ג.), ולשון "בחינה" אמורה בזהב וזכריה יג, ט), ואברהם נבחן בנסיון, "וכסף" — זה יצחק, שנצרך — וטהור וזוקק — ככסף

זו ז'
ז' ז'
אני
ס, כ'
יא יז'
אמר
פז.
אלא
קחו
לשוב
זש"ר
טאתי
נדרש
—
יבנות
זורה
זאת
—
לנוי
אותו
זרעיה
נדרש
ה שזו
זשכן,
וקדים
כתוב,
בר ה'
ארגמן
ול על
זכות
— "

6

שְׁנֵצֶרֶף פִּכְסָף עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ וְנַחֲשֵׁת' זֶה יַעֲקֹב שְׁנֵאָמַר
(בראשית ל, כז) 'נַחֲשֵׁתִי וַיְבָרַכְנִי ה' בְּגִלְגָּלָה'.

א. (לז, א)

דְּכַתִּיב (תהלים קיט,
בְּשֶׁעָה שֶׁבְּרָא הַקָּדוֹ
בְּמַיִם שְׁנֵאָמַר) (ברא
יְהוָה וַרְבִּי נַחֲמֵה
וְאַחַר כֵּן הָעוֹלָם מִ
הַמְּקוֹם אֶפֶל מֶה עַ
הוּא קוֹבֵעַ דִּימוֹסִים

— בעת שפשט צווארו להשחט — על גבי המזבח — בעקידה (בראשית כב), ובכסף אמור לשון
"צירוף" (שם), וצירוף כסף הוא טיהורו (מלאכי ג, י), להיות טהור ונקי (משלי ל, ה), וטיהר יצחק לה'
בעקידה, "ונחשת" — זה יעקב, כמו — שנאמר — שלבן אמר לו: "נחשתי ויברכני ה'
בגלגלך", ורמוז "נחשת" — "נחשתי", וכלומר, שהברכה היתה עם יעקב עד שלבן הודה בכך, וכתת
ישראל את אלה לה' יאמרו שהם נכונים לה' ללכת בדרכי האבות ושזכות האבות יגן להם שתשרה
שכינה במעשה ידיהם, וזו היתה מלאכתם מלאכת חכמת לבם של עושי המשכן ולקחת תרומתו לכוון
לב ישראל לכל אלה בתרומה זו, ואל "מלאכה" זו רומז כאן הכתוב, שכן תרומת המשכן עצמה נקראת
"מלאכה", כמו שנאמר בה כאן: "והמלאכה היתה זים" (ועי' רז"ח), וזהו: "ויעשו כל חכם לב בעושי
המלאכה את המשכן" — בחכמת לב עשו את מלאכת תרומת המשכן ליחד בה את הלבבות לה'.

א. "ויעש בצלאל

במשכן ובכליו, ובארון עצמו
(לעיל לד, ב), מכל מקום הזכ
מעשה הארון למעשה כל כג
דבריו יאיר מבין פתיים
יאירו את עיניו, ויתנו בינה
אור, אלא, שכן — בשעה
— כולו מים במים —
השמים ואת הארץ, והארץ חי
ויאמר אלהים יהי אור ויהי או
האור במאמר פיו, ובדבר זה
— הקב"ה — תחלה, ו
בראשית — הכתוב בתורה כי
— שנאמר — בפרשת מעשו
אלהים יהי אור, ויהי אור, ונ
סתם את דבריו, וידו פרשו
הראשון בטרם היו המאורות
דוד המשבת את ה' ואומר:
כיריעה", הרי למדנו: משברא
ואיך נברא בטרם שמים, וית
— מתחילת הכל: "ויאמר א
— "אותו" (ב"ר ג, א), המק
ופנסין לידע היאך הוא
הבית, כך — הוא הנמשל:

וזוהו פירוש הפסוקים הנ"ל: קחו מאתכם, רצ"ל שפשוטי העם יקחו מעצמם נדבתם לה' כל מה שכתוב בפרשה כדי להאיר להם בנשמתם הארה וקדושה על ידי הצדיקים לה', וזהו שמן למאור, רצ"ל שיקחו נדבתם כדי להאיר להם על ידי הצדיקים; וכל חכם לב בכס, רצ"ל החכמים - הם הצדיקים אשר להם שכל גדול - יכולים לעשות מעשיהם על פי שכל, שיאירו כל מעשיהם וגם להאיר ולהדליק נשמות ישראל שיאירו, וזהו שכתוב¹⁰¹ בחכמי ישראל שיבואו ויעשו כל המעשים ומגורת המאור ושמן המאור ושמן המשחה, כי כל מעשיהם מאירים מאוד להם ולכל ישראל.

את תרומת ה' וגו' (לה, כג-כד). יש לרמוז בסדר הכתובים האלו, שבתחילה הביאו תנופת זהב ואח"כ תכלת וארגמן ואח"כ כסף ונחושת, יש לומר כך: דהנה נדבת המשכן היה לכפר על חטא העגל (שמו"ר נא, ט). והנה תשובה צריך להיות כך: שצריך האדם לתקן הכל מה שפגם במדות, דהיינו מה שפגם באהבות רעות או ביראות רעות ח"ו, או בהתפארות רעות ח"ו דהיינו גאווה ושאר התפארות לא טובים, וכן שאר המדות לא טובים - הכל צריך לתקן בתשובה שלימה¹⁰², דהיינו לאחוז במדת אברהם אבינו - לאהוב ה' באמת - שורש האהבה, וכן ביראה צריך לאחוז במדת יצחק לירא מפני ה' יתברך, וכן בהתפארות צריך לאחוז במדת יעקב שהוא שורש התפארת¹⁰³ - לפאר להבורא יתברך באמת, וממילא כשאוהו האדם במדרגת האבות הקדושים¹⁰⁴ ממילא מגביה כל האהבות הנפילים¹⁰⁵ ויראות הנפילים והתפארות הנפילים לשרשם ויתוקן הכל¹⁰⁶.

← **דיבואו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו וגו' כל כלי זהב וכל איש אשר הניף תנופת זהב לה', וכל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן ותולעת שני וגו' (הביאו), כל מרים תרומת כסף ונחושת הביאו**

ביאורים

לד) כדי להאיר להם... על ידי הצדיקים - הנרמזים בקרא ד'וכל חכם לב בכס', כדלקמן; ורצ"ל, שיכינו עצמם לכך שיוכלו הצדיקים להאיר נשמותיהם. (לה) האהבות הנפילים - נראה לכאורה דצריך לומר: הנפולים. וכן בהמשך. והיינו שנפלו מקדושתם העליינה במדת אהבה, וכן בשאר המדות. וברש"י ישעיה (ג, ח) מבואר שנפולים ענינו חסרון, עיין שם; וגם כאן יש לפרש שנחסרו ממעלתם. ודו"ק. ובחינה זו ביארה

הערות והשוואות

גדול יש להצדיק לקשר עמהם, הגם שנמצאים כעונותינו הרבים ביניהם כמה וכמה בעלי מדות רעות ובעלי עבירות עד שכמעט ממשיכים אותו למטה חלילה וחלילה, אף על פי כן לא זו אותן מחבבן עד שנמשך למטה ממדריגתו הקדושה ומקשר עצמו עמהם, כדי שעל ידי כן יוכל להעלות את תפילתם ותורתם ומצותם שיהיה עולה למעלה למעלה... ועל ידי כן נמשך עליהם מלמעלה כל השפעות טובות ורחמים וחסדים טובים פשוטים ומגולים. ואם הצדיקי הדור לא היו מקשרים עצמם עם כל ישראל, אז לא היתה תקוה חלילה ללא טובים שבהם שבישראל, כי תורתם ומצותם בעצמם אינם יכולים לעלות למעלה... [עיי"ש בהמשך הדברים], ועל ידי הצדיקי הדור שמקשרים עצמם עמהם הם מגינים עליהם". [סג] כן נדפס במאור ושמש שבחומש רב-פנינים, וכדפוסים אחרים: שכתב. [סד] וכן כתב רבינו לעיל בפרשת בא (ד"ה וברו), ש"עיקר התשובה הוא לתקן מה שקלקל בכל המדות", עיי"ש שפירט חמש מהן. וראה עוד שם (כהערות קצו-קצז) מה שהארכנו להביא בזה. [סה] במדת אברהם אבינו... שורש האהבה - עיין בזה"ק פרשת ואתחנן (דף רסג ע"ב ברעיא מהימנא, דף רסו ע"א) ובפרדס רמונים להרמ"ק שער כג (פרק א [חלק ב] דף ב טור ב), וראה עוד במצויין לעיל בפרשת שמות (הערה טח); ביראה... במדת יצחק - עיין בזה"ק חלק ג (דף שכ ע"א) ובפרדס רמונים שם (פרק י [שם] דף כא טור ד ערך יצחק וערך יראה); במדת יעקב שהוא שורש התפארת - עיין בזה"ק פרשת ויצא (דף קנז ע"ב בסחרי תורה) ופרשת וישלח (דף קעב ע"ב) ובעוד מקומות שם, ובפרדס רמונים שם (פרק י הנ"ל, ופרק כב דף מה טור א). [סז] ועיין עוד לעיל בפרשת בשלח (ד"ה עור במדרש - השני) אודות הצורך להידבק "באבות הקדושים לילך בעקבותיהם". עוד כתב רבינו בפרשת נח (ד"ה ויעש נח), ש"כשרוצה האדם לעשות תשובה צריך לאחוז באבות העליונים" שהם בחינות חכמה בינה ודעת, והם רגלי המרכבה, אשר הם כנגד אברהם יצחק ויעקב, עיי"ש כביאורו. [סז] הנה רבינו פירט כאן

ח"ה קאונמוס קאמן האו ארט"ן צ"מ
 ש"ן * מנת אגרג דראין
 מכון מאור גפ"ר

וזה (ו) היה כוונת בני ישראל בנדבת המשכן, כסדר המדריגות, דהנה איתא במדרש פרשה זו (שמות רנה מט, ט) זהב זה אברהם שנבחן בכבשן [האש - כזהב], וכסף זה יצחק שנצרך [ככסף] על גבי המזבח ל', ונחשת זה יעקב שנאמר (צלאט"ט ל, טו) נחשתי וגו'.

וזהו פירוש הפסוקים הנ"ל: ויבואו האנשים על הנשים כל גדיב לב הביאו וגו' כל כלי זהב

(הביאו), רצ"ל, בתחילה הביאו זהב לתקן האהבות הנפילים, והביאו זהב לאחוז במדריגת אברהם לתקן שורש אהבה. ואח"כ הביאו תכלת וארגמן, כי תכלת הוא מרמז ליראה פחותה ל', כי תכלת היא מדת מלכות שבידה להעניש (ס"ח) לכל העוברים על רצונותיה - וזהו תכלת; וארגמן ל', מרמז למלאכי מעלה שבידם גם כן כח להעניש. ואח"כ הביאו כסף ונחשת, להרים

ביאורים

המאור-עינים בפרשת לך לך (ר"ה ואת הנפש) כן: "השי"ת מנהיג את העולם על ידי שבעה מדות שהם שבעה ימים... וכמו שהנהגת העולמות על ידי שבעה ימים אלו, כמו כן צריך העובד ה' שהוא עולם קטן והוטבעו בו שבעה מדות אלו שהן אהבה ויראה והתפארת וכו' כנוודע, וכיד האדם הוא להטות המדות לכל אשר יחפץ... ואף שהן נטולין ונאצלין ממקום גבוה... - מכל מקום בהשתלשלותן עד קרב האדם הן מעורבין מטוב ורע ונקראים מדות נפולין". ואחר כך הוסיף בענין תיקון אותן המדות [המבואר בדברי רבינו] וכתב כי "זה כל עיקר עבודתינו - לטהר המדות שבקרבנו מן הרע ולהעלותן על ידי שהוא עובד עמהן עבודתו יתברך...". עיי"ש באריכות כיצד יעשה זאת. ואכמ"ל. (ל) זהב זה אברהם שנבחן בכבשן [האש כזהב]... - כי ענין ה"בחניה" מצינו אצל זהב (זכריה יג, ט), ורצ"ל, שכמו הזהב שנבחן על ידי נתינתו באש אם נקי וטוב הוא ואינו מזויף, כמו כן נבחן אברהם על ידי ה' בעת שהשליכו נמרוד לתוך כבשן-האש וניכרה שלימותו; וכסף זה יצחק שנצרך [ככסף] על גבי המזבח - כי ענין "צירוף" מצינו אצל כסף (שם), ורצ"ל, שכצירוף הכסף ונקיונו מכל סיג ופסולת, כן נטהר יצחק ונתעלה לה' בעת שנעקד על גבי המזבח והופרש מכל תאוה חומרית (עיי' בעץ-יוסף על המדרש המצויין למעלה). (לז) ליראה פחותה - שהיא יראת העונש, וכדלקמן. וראה בענין היראה הפחותה גם בדברי הוזה"ק המובאים לעיל בביאורים לפרשת כי תשא (אות כא), ובביאורים לפרשת בשלח (אות כד) תמצא מבואר באריכות גם מה היא יראה עילאה [יראת הרוממות]. (לח) מדת מלכות שבידה להעניש... - כי המלכות היא בחינת דינין גמורים (עיי' בעץ חיים שער לד פרק א [חלק ב] דף מד טור ד). (לט) וזהו תכלת; וארגמן... - כן הוא בפשטות שיתכלת קאי אלעיל, וארגמן מרמז למלאכי מעלה שבידם גם כן כח להעניש - הנה מה שארגמן "מרמז למלאכי מעלה" מצינו בתיקוני זוהר תיקון ו שבסופו (דף קמד ע"ב) שאר"ג'מין הוא ראשי התיבות איריאל ריפאל גבריאל מיכאל ג'וראל. וראה גם בפרדס רמונים להרמ"ק שער כג (פרק א [חלק ב] דף ז טור ד) ובספר הליקוטים שיר-השירים (דף סט טור ד). אך מה "שבידים ג"כ כח להעניש" מצינו רק על גבריאל שהלך להפוך את סדום (מסכת בבא-מציעא דף פו ע"ב, וראה בוזה"ק פרשת וירא דף צט ע"א בסתרי-חורה. ועיי' גם בוזה"ק פרשת בא דף מב ע"א). [והנה באמת רבים הם המלאכים אשר יכולים להעניש, כגון מה דאיתא בוזה"ק פרשת פקודי (דף רנו ע"א) שיש מלאכים הממונים להעניש לכל אלו היכולים לעסוק בתורה ואינם עוסקים, עיי"ש עוד, וכן בפרדס רמונים להרמ"ק שער היכלות (פרק ד [חלק ב] דף מז טור ג-ד) ובעמק המלך (פרק כ); אלא שלגבי המלאכים הנרמזים בארגמן לא מצינו כי אם כנ"ל]. ואולי היה מקום

הערות והשוואות

רק שלש מתוך שבע המדות ושצריך לאחוז בזה "במדריגת האבות הקדושים", כאשר בפסוקים שלפנינו נרמז רק אודותן. אך באמת צריך לתקן כל השבע, וכלשון רבינו לעיל: "...וכן שאר המדות לא טובים - הכל צריך לתקן בתשובה שלימה" [ועיי' עוד במובא ומצויין שם (בהערה סד)]. וראה עוד מה שכתב לעיל ברמזי פורים (ד"ה כתיב), ש"כביכול צריך כל האדם לבנות קומת השכינה מנקודה הקטנה על ידי שיתקן כל השבעה מדות, שהם: אהבה, יראה, התפארות, נצחון, הודיה, תענוג, ממשלה - שלא ישתמש בכלן רק לעבודת השם, ועל ידי זה ידבק עצמו למדות השבעה רועים (עיי"ש בביאורים אות כה)". ועיי' עוד בדברי העבודת-ישראל המובאים בפרשת בא (הערה קצו). [סח] הכי איתא בוזה"ק פרשת צו (דף לג ע"א ברעיא מהימנא): "תכלת איהי שכינתא [בחינת מלכות]". והנה רבינו מבאר דמה שתכלת "מרמז ליראה

הכל למדת יצחק (ו) ויעקב רעות והתפארות לא טובין ויעקב לרומם הכל

כל איש ואשה אשר נ הביאו בני ישראל נד הכתוב הזה נראה כולו מי הכתוב נדבת כולם, כמו לא-נב) ויבואו כל איש אש לב הביאו וכל יתר הכת פרטי נדבתם, למה לי כן ואשה וגו' הביאו בני יי ונראה לפרש על פי פש (מכות ג:) האומר על קן צ הטוב יזכר שמך משתג מדותיו של הקב"ה רחמנו וגם איתא בגמרא (ט) לא בבשר חזיר אלא אפשי וה

לפרש עוד בדברי רבינו, שו המענישים, וכמו שמצינו בו מלאך - ראה שם שמו, ועיי"ו זהב... תכלת וארגמן... כסף פשוט על פי דברי המדרש לו

פחותה" הוא "כי תכלת היא מ לקמן (כד"ה ועשה) שהמלכות ה (סוף אות לה), ודו"ק. אולם בא ופרשת שלח (דף קע"א) ובעו שהתכלת רומזת לדין, וכדאיתא [סט] כן הקשו בקוצר מילין גו פרשת קדושים (יב, כג), מובא ב עם בני ישראל מחוייבים לקיים חילוק בינינו בין מצוות שכליות אנחנו לקיים מחמת (שציונו) [י אלהינו ולא מחמת נימוסיות ה' (ראה שם בביאורים אות עא). ועיי [עב] וז"ל רבינו בפרשת פינחס כדכתיב: (ואל) [ולא] ידע לבבן הראה"ק מרימנוב], שראה בספר נ דרובא אינם נותנים בשמחה, עי

הכל למדת יצחק^ב ויעקב, לתקן כל היראות רעות והתפארות לא טובים, ואחזו במדת יצחק ויעקב לרומם הכל לשרשם, כמוכּוּן.

כל איש ואשה אשר נדב לבם אותם וגו'
הביאו בני ישראל נדבה לה' (לה, כט). הנה הכתוב הזה נראה כולו מיותר, שהרי כבר פרט הכתוב נדבת כולם, כמו שנאמר (לעיל פסוקים כג-כז) ויבואו כל איש אשר נִשְׂאוּ וגו' פל נדיב לב הביאו וכל יתר הכתובים אשר נִפְרַט כל פרטי נדבתם, למה לי כל זה הפסוק כל איש ואשה וגו' הביאו בני ישראל נדבה לה' [ט]. ונראה לפרש על פי פשוטו, כי אמרו חז"ל (נרמז לג): האומר על קן צפור יגיעו רחמין ועל הטוב יזכר שמך משתקין אותו, כי עושה מדותיו של הקב"ה רחמנות ואינם אלא גזירות; וגם איתא בגמרא^ט לא יאמר אדם אי אפשי בבשר חזיר אלא אפשי והקב"ה גזר עלי, רצ"ל,

כי יש כמה עבירות אשר גם בעיני אדם מאוס בטבע - לא ידמה בעיני אדם אשר אינו עושה הדבר הזה מחמת שהוא מאוס בעיניו, רק צריך לשבר הטבע ויראה שיעשה רק מחמת גזירת המלך לעבדיו, וכן כמה מצוות שהשכל מחייבם לעשותם - לא יעשה מחמת שהשכל מחייבם, רק יעשה הכל מחמת ציווי הבורא ברוך-הוא שגזר כך כאדון על עבדיו. ועיין לעיל בפרשת משפטים (כז, ג) מזה הענין [יא].

זהו בעסק כל המצוות, אבל במצות צדקה צריך לעבוד ה' בהיפך ממדרגה הנ"ל, כי הנה טבע האדם לאהוב הרבה ממון ולרדוף אחר הממון, ומכל-שכן שלא לחסרו, דהיינו לפזרו לצדקה הוא נגד הטבע, על כן ציוותה התורה במצות הצדקה (דברים טו, י) לא ירע לבבך בתתך לו, כי טבע בן אדם שמיצר בחסרון ממונו, על כן צריך האדם לשבר עצמו שלא ירע לבבו רק יתן באהבה [ב], וזהו קשה מאוד [ג]. אבל יש

ביאורים

לפרש עוד בדברי רבינו, שהתכלת - מלבד היותה בחינת מלכות, וכדברי רבינו - מרמזת גם למלאכים המענישים, וכמו שמצינו בזה"ק פרשת תרומה (דף קמז סוף ע"א) ש'תכלת' מרמזת לדינא תקיפא, ושהוא מלאך - ראה שם שמו, ועיי"ש עוד. ולפי זה צריך לומר יזוהו תכלת וארגמן' כחדא מחתא. ודר"ק. (מ) והביאו זהב... תכלת וארגמן... כסף ונחושת... - הנה סדר הדברים בהבאת הזהב קודם ואח"כ כסף ונחושת, מבואר פשוט על פי דברי המדרש לעיל שזהב מרמז לאברהם, כסף - ליצחק, ונחושת - ליעקב. ומה שהביאו תכלת

הערות והשוואות

פחותה" הוא "כי תכלת היא מדת מלכות שבידה להעניש..."; ויתכן להוסיף ולהטעים הדבר, על פי המבואר בדבריו לקמן (בד"ה ועשה) שהמלכות היא בחינת יראת העונש [שהיא בחינת יראה תתאה], עיי"ש [וכן בביאורים לרמזי פורים (סוף אות לה)], ודר"ק. אולם באמת הא דתכלת מרמזת ליראה פחותה מפורש בזה"ק פרשת תרומה (דף קנב ע"א וע"ב) ופרשת שלח (דף קעז ע"א) ובעוד מקומות. [ואולי אפשר לפרש עוד, דמה שנרמזת היראה הפחותה בתכלת, הוא מחמת שהתכלת רומזת לדין, וכדאיתא בזה"ק פרשת פינחס (דף רכו ע"ב ודף רכו ע"א ברעיא מהימנא) ובעוד מקומות שם]. [סט] כן הקשו בקוצר מילין גם האלשיך הקדוש והפנים-יפות בפרשתנו (ד"ה כל איש). [ע] כן הוא בתורת-כהנים פרשת קדושים (יב, כג), מובא ברש"י שם (ויקרא כ, כו). [עא] וכך כתב שם רבינו (בדיבור האחרון): "זהו ידוע שאנחנו עם בני ישראל מחוייבים לקיים כל מצוות התורה הקדושה - אפילו השכליות - כדי לעשות רצון קוננו, ולא יהיה שום חילוק בינינו בין מצוות שכליות ובין מצוות שמעיות (ראה שם בביאורים אות ע ביאור 'שכליות' רשמעיות), רק הכל צריכים אנחנו לקיים מחמת (שציונו) [שצונו] הכל מהבורא ית"ש, וכך אנו צריכים לקיים הכל מחמת שאנחנו עבדיו והוא אלהינו ולא מחמת נימוסיות ח"ו רק מחמת הציווי מפי הבורא ית"ש, וזה הוא נחת רוח לפניו שאמר ונעשה רצונו" (ראה שם בביאורים אות עא). ועיי"ש עוד כמה שהאריך בזה. וראה גם במוכא ומצויין שם (בהערות קכ, קכב, קכג, קכד). [עב] חז"ל רבינו בפרשת פינחס (ד"ה בני גד): "ועוד שנית הוא במדת הצדקה - שצריך ליתן להעני בשמחה גדולה, כדכתיב: (ואל) [ולא] ירע לבבך וגו'". ועוד כתב שם בשם "הרב הקדוש מו"ה מנחם מענדיל זלה"ה מפריסטיג [הוא הרה"ק מרימנוב], שראה בספר קדמון שעל כן לא מכרכים ברכה על הצדקה מפני שצריך ליתן בשמחה, והמון עם רובא רובא אינם נותנים בשמחה, על כן אין מכרכין על הצדקה". ועיי"ש עוד מעניני צדקה. [עג] וראה מה שכתב בזה

הַיָּאֵר רַעוּת מְרָאָה וְדַקוּת בְּשַׁר
 וְתַעֲמִדְנָה אֶצֶל הַפְּרוֹת עַל־שֵׁפֶת
 הַיָּאֵר: הַיָּאֵר וְתַאכְלֵנָה הַפְּרוֹת רַעוּת
 הַמְרָאָה וְדַקַּת הַבְּשָׂר אֶת שֵׁבַע
 הַפְּרוֹת יִפֹּת הַמְרָאָה וְהַבְּרִיאֹת וַיִּיקֶן
 פְּרָעָה: הַיָּשָׁן וַיַּחֲלֵם שְׁנֵית וְהֵנָּה
 שֵׁבַע שְׁבָלִים עֲלוֹת בְּקִנְיָה אֶחָד
 בְּרִיאֹת וְטָבוֹת: וְהֵנָּה שֵׁבַע
 שְׁבָלִים דַּקוּת וְשְׁדוּפֹת קָדִים

בִּישָׁן לְמַחְזוֹ וְחִסְרוֹ בְּשַׁר וְקָמָן
 לְקַבְּלֵיהוֹן דְּתוֹרָן עַל פִּיָּה נְהִירָא:
 וְאֶכְלָן תּוֹרְתָא בִּישָׁן לְמַחְזוֹ
 וְחִסְרוֹ בְּשַׁר יֵת שֵׁבַע תּוֹרְתָא
 שְׁפִירָן לְמַחְזוֹ וּפְטִימָתָא וְאִתְעַר
 פְּרָעָה: הַיָּשָׁן וְדַמְיָה וְחֵלֶם תְּנִינּוֹת
 וְהָא שֵׁבַע שְׁבָלִיאַי פְּלָקוֹן בְּקִנְיָא
 חַד פְּטִימָן וְטָבוֹן: וְהָא שֵׁבַע
 שְׁבָלִיאַי קָנָן וְשְׁקִיפֵן קָדִים צָמְחוֹן

לקט בדיר

רש"י

שאלו גדל בו, וכאלו אמר ומרעיה נעש שפירושו נשדה
 שיש בו עשן (רא"ם): (ה) מציא רחיה מלשון הלע"ו
 שצמקום שיאמר צהמה כחמה אומרין טי"ן צי"ש שפירושו
 נשר דק, כלומר נשרה עליה מעט, כמו כן דברה תורה
 כלשון בני אדם, והמליך ולא אמר חסרי נשר או כחושות
 (רא"ם), ויש נוסחא טי"א בלע"ו שהוא קרום ונמה בין
 מומי הצהמה דק או מצולל מלשון הנוטה כדוק שמים,
 ופירושו שהנשר נעשה כחוש ועוציו כקרום: (ו) הנה ענין

(ג) ודקות בשר. טויכו"ש"ה * בלע"ו, לשון דק:
 (ד) ותאכלנה. סימן שחכה כל שמחה השבע
 נשכחת"י - צימי הרעב: (ה) בקנה אחד. עוד"ל"י
 בלע"ו: בריאות. טויכו"ש"ה * בלע"ו: (ו) ושדופות.
 הליי"ש"ש * בלע"ו, ושקיפן קדום (אוק) חזונו, לשון
 משקוף החזונו תמיד על ידי הדלת"ה המכה עליו:
 קדים. רוח מזרחית * שקורין ציס"א"ה":

טינו נוסחאות * טי"א. * מורחות דרומית.

הנליעה יש לפותרו צ"י אופנים, אופן א' שהוא אכילה וצ"י לרמוז שימי הרעב יתפרנסו מריבוי השבע, ואופן ב' ענין כליה
 שהרעב יכלה שפע השבע, ובחר רבינו באופן הב', כי מה שנפרנסו ימי הרעב מהנוטר זה ענין צחירי שטרחו ולארו ושמרו
 התבואה, ועל זה לא יצא החלום לומר עמידות שעמידים הם לאזור, אלא צ"י להגיד עמידות שעמיד לצ"י רעב גדול, ותכלית
 העמידות הוא כדי שידעו לעשות שמירה ולהכין, ולזה הוכרח רבינו לפרש לקמן שענין הנליעה רומז לשכחת השמחה וענין
 שלא נודע כי צ"י אל קרננה רומז על שכחת והעלמת השפע, הגם שהם צ"י דברים סמוכים ודומים זה לזה, ולא כן הוא שיטת
 הרמב"ן ז"ל עיי"ש, אבל סמך חזק ורחיה גדולה יש להביא לשיטת רש"י מחלום השבלים, כי שם אין ענין אכילה כלל אלא
 ענין כליון (רא"ם): (ז) כמו לעיל מציא רחיה מלשון בני אדם שאין מקפידים לומר שמו המיוחד אלא קורין את השורש
 אשר נשא על עצמו את השבולת עוד"ל, הגם שטוד"ל שם מיוחד לקנה הגדילה בלגם, כמו כן תורה הק' קרא את הגבעול
 והקש "קנה" בעבור שדומה לו שהוא חלול וגבוה בקנה, והכוונה שגבעול אחד שדרך לנמוח עליו שבולת אחד היה עליו ז'
 (רא"ם): (ח) גם זה כמו בדיבור הסמוך, כי בריאות שייך לומר על אדם או בעל חי שאין לו שום מחלה ואינו כחוש וחלש,
 אבל אומרם לפעמים דרך מליצה גם על התבואה ושאר חפצים, כלומר בריאות ועוצות היינו הק', וחזר עליו להראות טובתו
 השלימה (רא"ם): (ט) הוא שם חולי וכשהתבואה נלקה בשדופן ובחסרון קורין לו כן, וכן מה שלפנינו אין הפי' שהיו
 השבלים נלקים בחולי כגון שהיה נרקב או שינוי מראה אלא חוץ ממה שהיה התטה שצמח השבלים דק וקל וקטן, היה כמעט
 ריק והיה חסר ממנו הזרע שנפלו מתוכו על ידי הרוח, ומציא רחיה מהאונקלוס שאמר ושקיפן קדום שפירושו חזונו ע"י
 רוח מזרחית, משא"כ צפרשת תבוא על שדופן וירקון פירש האונקלוס ובשדפונה וצירקונה שהם שמות חלאים, הגם שרש"י
 אינו מודה לו, כי גם שם פירש מכות תבואה, אבל לפי שיטת האונקלוס רחיה חזקה יש (ג"א): (י) פי' לכן נקראת הדף
 העליונה שצפתה שלמעלה מן הדלת משקוף, הרי לך שמיבת שקופן לשון חזונו ומכה הוא: (יא) כי לא כל רוחות מזרחיות
 משדפות התבואה רק אוחו שקורין ציס"א"ה (רא"ם):

בתריהון: ז ויב?
 לקתא ית שו
 פטימתא ומליחא ו
 והא חקמא: ה ו
 ומפרפא רוחה וש
 כל חרשי מצר:
 חפימתא ואשתעי
 ית חקמה ולית

(ח) הכריאות. שי
 והכס (נשלים) חלום
 (ח) ותפעם רוד
 מקשקשת צמכו ו
 (ויאל צ"י א) ותתפע
 פעימות"י שכחת ה
 (מח): חרממי. הכח
 בעלמות (מח), טיני
 (אבלות י"י ז) בית שו
 ואין פותר אותם

הלילה וישן שנית כדי לי
 הכתוב דבר זה, לזה אין
 ותפעם ואמר שהאונקלו
 האונקלוס לתרגמו כן,
 שהפעמון מקשקש מהג
 עצמו לדבר אחר, משא"כ
 על צ' פעימות (ג"א), ומי
 רבים כזה (רא"ם), ומי
 ולא היה מה שהיה (מו)

כסדר הראשון ש
 ז. וייקין וגוי וז
 השבליכ
 חולם והיכ חושב שו
 והכרו בלא בלבל"י
 (יא) עיין רש"י פי' והנ

צְמַחוֹת אַחֲרֵיהֶן; וְתַבְלַעְנָה הַשְּׂבָלִים
 הַדְּקוֹת אֶת שֵׁבַע הַשְּׂבָלִים הַבְּרִיאֹת
 וְהַמְּלֵאוֹת וַיִּיקֶץ פֶּרְעֹה וַהֲגָה חֲלוֹם:
 וַיְהִי בַבֶּקֶר וַתַּפְעֵם רוּחוֹ וַיִּשְׁלַח
 וַיִּקְרָא אֶת־כָּל־חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם וְאֶת־
 כָּל־חַכְמֵיהֶם וַיְסַפֵּר פֶּרְעֹה לָהֶם אֶת־
 חֲלֹמוֹ וַאֲיֵן־פּוֹתֵר אוֹתָם לְפֶרְעֹה;

בתריהון: ז ובקעא שבליא
 לקיחא ית שבע שבליא
 פשימחא ומליחא ואתער פרעה
 והא חקמא: ת והוה בצפרא
 ומפרפא רוחה ושלח וקרא ית
 כל חרשי מצרים וית כל
 חכמיחא ואשתעי פרעה חון
 ית חקמה ולית דפשר יתחון

לקט בדיר

רש"י

(יב) חזר ואמר דבר זה, לפי שלמעלה יש לגמגם ולומר למה
 יאמר הכתוב דבר אחד ב' פעמים צריאות וטובות
 שמשמעותן אחד, ולזה תטעה לומר שאין צריאות פירושו
 טובות, אבל כאן שנאמר הצריאות והמלאות מוכרח ביותר,
 שחזק מב' דברים אלו טובות ומלאות אין דבר מה לשבת בו
 אמת הצבואה (מ"ל): (יג) כי תיבת והנה פירושו דבר הבא
 פתאום ולא היה כן עד עתה, ואין לומר שהכוונה כי כאשר
 הקיץ ראה שלא היה אמת מה שראה אלא חלום היה, כי
 אחר חלום הראשון גם כן ויקץ וראה שחלום היה ולא אמר
 הכתוב והנה חלום, אלא ודאי שרק עתה שיך לומר והנה
 חלום שרק עתה נשלם, ויתכן שזהקילה ראשונה היה אמנע
 הלילה וישן שנית כדי להשלים החלום, אבל עתה נדד שנמו ולא רצה לישן עוד וידע כי נשלם החלום, ועדיין קשה למה סיפר
 הכתוב דבר זה, לזה אמר והולרך לפותרים ותפעם רוחו ומי שמהר שלח אחר חרטומיו (ג"א): (יד) ראונו לפרש תיבת
 ותפעם ואמר שהאונקלוס תרגמו שקשקש כי ומטרפא רוחיה הוא מלשון צינים טרופות, אבל גם זאת נריך לדעת היאך מלא
 האונקלוס לתרגמו כן, לזה אמר שהתיבה נגזר מפעמון, כי גופו היה מזדעזע ומקשקש מהתנועות הרוח שבחוכו כמו
 שהפעמון מקשקש מתנועת הענבל שבחוכו (רא"ם): (טו) כי פי' תיבת ותפעם הקיש פי' עשה פעולה אחת שהקיש את
 עצמו לדבר אחר, משא"כ ותפעם פירושו שהקיש בעצמו כלומר הקיש עצמו לעצמו ועשה הוא בעצמו ב' הפעולות, לזה רמו
 על ב' פעימות (ג"א), או משום שכן דרך חז"ל בשאלות אחת נכפל בתיבה לדרוש התיבה ב' פעמים, כגון וייר ב' יצירות, וכן
 רבים כזה (רא"ם), ומה שלא היה גם כן שכתת החלום, אפשר משום שאז לא היה יודע שר המשקים שיכול יוסף לפותרו
 ולא היה מה שהיה (מהרש"א): (טז) תיבת חרטומי נגזר מב' תיבות חר טימי, וחר הוא מלשון נעקה כמו ייחר בהו ר'

(ו) הבריאות. שייכ"ש בלעז"י: והנה חלום.
 והנה (נשלם) חלום שלם לפניו^(י) והולרך לפותרים:
 (ח) ותפעם רוחו. ומטרפא רוחיה (אונקל),
 מקשקשת בחוכו כפעמון^(י), ובצבוכדלר לומר
 (דיאל ב' א') ותפעם רוחו, לפי שהיו שם שתי
 פעימות^(ט) שכתת החלום והעלמת פתרונו (ב"ר -
 תנח"י): חרטומי. הנחרים בעימי מתים^(ט) ששואלים
 בעלמות (תנח"י), עימי הן עלמות בלשון חרמי, ובמשנה
 (אבלות י"ז ז') בית שהוא מלא עמיא, מלא עלמות:
 ואין פותר אותם לפרעה. פותרים היו אותם

אור החיים

משנתו אז הכיר למפרע כי היה חולם, והוא אומר
 וייקץ פרעה והנה מלא עצמו כי חלום היו הדברים
 ולא בהקין:
 ח. ואין פותר אותם וגו'. אמר אותם לזד שהיו
 ב' חלומות, והגם שאמר הכתוב לשון
 אור בדיר

כסדר הראשון שמהאור הוא התחלת היותן:
 ז. וייקץ וגו' והנה חלום. אולי כי בחלום
 השבלים לא הכיר בו בחלומו כי היה
 חולם וכיה חושב שהיה צהקין לרוב צהירות הדבר
 והכרו בלא בלבול^(י) בדרך החולם, אלא אחר שעמד

(יא) עיין רש"י פי' והנה חלום, אבל גם לפירושו ז"ל קשה, למה נריך לומר כל זאת. (יב) וגם זאת סימן לאמימת החלום, וכמו

עליון וגו', והוא שיר של פגעים כגודע
 (צמדצ"ר יב, ג), והמון הארץ מצינים הטעם
 כי על ידי אמירת המזמור יסך ה' עליהם מכל
 פגע. אמנם העיקר לשמור האור העליון
 מאחזית החינוכים.

ורמז דוד המלך ע"ה בזהלים (קפיטל
 סא, ה) אגורה בזהלך עולמים, דהיינו שגם
 אנכי אגורה בזהלך עולמים. אהלך, מלשון יהלו
 אורם (ישעיה יג, י) פירוש שיהיה לי חלק
 כשאתה מאיר לעולמים, היינו לעולמות. וסיים
 שם: אחסה בכתר כנפיד סלה, דהיינו שיהיה לי
 מחסה בכתר כנפיד, הוא הסתר הנ"ל המכסה
 על הקדושה שלא יתחזו. וגם אני אחסה בזה.

[עוד דרוש לחנוכה בספר שכתבתי ביאור ספר ליקוטים
 מרב האי גאון (בסופו, אות מט) תראנו משם].

פרשת מקץ

74 והאכלנה הפרות הרעות וגו' ויקץ פרעה
 (מא, ד). והנה כשסיפר פרעה את
 החלום ליוסף (מא, כא) הפליג לו כי לא נודע
 כי צאו אל קרבנה ומראיהן רע וגו', מה שלא
 נזכר לעיל בכחוב בשעת חלומו. ונראה לי על פי
 הרמז שמרמזת התורה הקדושה עם כל סיפורי
 מעשים אשר בתוכה להדריכנו בדרך ישרה
 לדעת את ה' ולעבדו. והנה חלום פרעה נראה
 הרמז, על דרך אדם החוטא ומתעולל עלילות
 ברשע עד שגורם חלילה בחטאיו ששבע מדות
 הרעות דס"א בולעים שבע מדות דס"א
 דקדושה, ותצאנה אל קרבנה ח"ו. כי יש שבע
 דרכים שהאדם חייב לעבוד לבורא בדרך כלל:
 לאהבו, וליראה מפניו, ולהתפאר בו, ולנצח

מלחמות היצר הרע למען שמו, ולהודות לה',
 ולדבק במלכא קדישא, ולהמליך אותו. וזה
 לעומת זה עשה אלהים (קהלת ז, יד), ונצח
 יצר הרע וס"א להסית את האדם לעניי עולם
 הבל ורעות רוח ולהדריכו בדרך לא טובה,
 לאהבו עיניים זרים, ולירא מבלעדי ה',
 ולהתפאר בדברים אחרים, וכן כלם כיוצא בהם.
 והכסיל אשר בחושך הולך, מתפחה אחר יצרו,
 וגורם חלילה לכלות ולבלות שבע מדות
 הקדושות בו' מדות דס"א.

והנה החוטא בשעת חטאו, ובכל יום
 כאשר חלילה מוסף והולך באלתו, וכל כמה
 שלא חזר בתשובה אינו מרגיש כלל שהוא רשע,
 ומחליש כח הקדושה כנ"ל, כי טע עיניו מראות
 ולבו מהשכיל, ואדרבה נדמה לו כי הוא איש
 צדיק וישר והולך מישרים. ולכן ייחא בפקוק זה
 בשעת החלום, הרומז על החוטא ששבעת חטאו
 כישן דמי, כי בחינת הטוב שנפשו ישן הוא,
 ומבלה זמן כמו בחלום, אינו שייך לומר ולא
 נודע כי צאו אל קרבנה, כי אז האדם משוקע
 כל כך עד שהוא אינו יודע שאינו יודע. אמנם
 אחר כך כשהחוטא מתעורר לעשות תשובה,
 והוא דוגמת הקילה משינה, כמו כן הוא
 מתעורר משינת אולתו ומתחרט ושז אל ה',
 ויפג לבו על מעשיו הראשונים כי גדול עונו
 מנשוא, ותפקחנה עיניו לראות גדול הפגם אשר
 גרם במעשיו, כי מן השמים מסייעין לו לראות
 איך הלך אחרי שיקון משומם, וגרם שז' מדות
 דס"א בלעו שבע מדות דקדושה, וגם הפשע
 הגדול אשר לא נודע כי צאו אל קרבנה
 ומראיהן רע, פירוש שכל כך עשה רעה עד
 שלא ידע בנפשו כי חוטא הוא, ונדמה לו כי
 הולך מישרים.

וזוה שרומז הכחוז
 פירוש שבעל תשובה בו
 העורון אשר היה לו מן
 על חטאיו כי כל כך
 נודע לו כי צאו בעונו
 קרבנה עד ואיקץ,
 שהקילוטי ונתעוררתי
 הרגשתי בעממי את כ
 בקרבו לשזו אל ה'
 והלאה שלא יחטא עו'
 באמת.

וכמו כן שמעתי
 בתחלת הפרשה רומז
 האדם נחלקים לשלשה
 עשרים, שהאדם מתע
 יום. וימי עמידה עז
 עומד על מעמדו. ואז
 ימי ירידה, שהאדם יו
 עשתנותיו. ואמר הכו
 ימים, כלומר בעבור ש
 עליה וימי עמידה,
 מתגבר מחמת שהאדם
 שאין כן מקץ שנתיב
 להתחרט ולשוב מדר
 במהרה עמיד ליתן ז
 שהרגיל בדרך לא טובו
 ישה"ר המקשה ערפו,
 והנה עומד על היאור,
 בלבו ב"ה שאני למדן
 ה' או"ר, שהם חמשה
 ולנשמתי, וכל זה
 הרעים. אבל מי שזוכי
 מציע כפעם בפעם ג
 וע"י זה נשבר ונדכה

ס"א קרבנה ישראל

מובלי ישראל צ"ח

מ"ה צדיק קאצנ"ץ

י"צא לאור א"י מיון שפוט צדיקיה ש"ה מוכה גונו אורג ישראל

ויצבר יוסף בר כחול הים הרבה מאוד וגו' (מא, מט). דאיתא בכתבים (פע"ח ש' החפילה פ"ז) כי כל עיקר עבודתנו מאז ומקדם להגזיה שפלים, המה הניצוץ קדישין, ולהוציא יקר מוולל ללקט רפ"ח ניצוץ שנפלו במצולות, בסוד מרפ"ח, צירוף רפ"ח מ"ח, סוד מלכין דמיתו*, וזה עיקר העבודה לקצט ולהשיבם למקורם. ונדע כי ממזרים הוציאו רק ר"ב ניצוץ, ושאר לנו לתקן עוד פ"ו על ידי מעשנו ועבודתנו דבר יום ביומו. ומסתמא אם היינו יכולים להעלות ולתקן גם אותן פ"ו בגלות מצרים, בודאי לא הוצרכנו לטלטל פעם שנית, ושאר עניינים.

ואפשר שזה היתה כוונת יוסף שאמר למזרים שימולו את עצמם ואז יתן להם צר כנדע ממדרשים (צ"ר לא, ה), כי היה רצונו ע"י מיל"ה, גימ' פ"ה, והמילה הוא בסוד גילוי אלהות, דהיינו שיתוקן עוד אלו פ"ה ניצוץ בזה שיכניע קליפת מצרים במצות מילה, ויהיה נשאר רק ניצוץ אחד לצדו, ולא נצטרך לשעבוד עוד ונוכל לתקן אותו במהרה. ולכן חרטומי מצרים והמכשפים בחקירתם עמדו על זה, ומאנו לשמוע לקולו, ובפרט אחרי ששמעו קצת גילוי הדבר מיוסף שאמר לאחיו (מב, יא) לראות את ערות הארץ באחם, וכינה ארץ מצרים בשם ערוה, ואמר שהם צאו לראות וללקט ולעשותה כמצולה שאין בה דגן, כאשר לבסוף נעשה באמת כזאת. ולכן המצריים על פי הצנתם כל זאת בחכמה חינונית שלהם, ואמרו בלבם אם נמול גם כן, אז יתבררו כל הניצוץ קדישין וממילא יסתלק החיות של מצרים ושל כל כחות הטומאה.

ולכן הכחוז אומר וינצר יוסף צ"ר, הם ר"ב ניצוץ. הרבה מא"ד, אותיות אד"ס, שם

וזה שרומז הכחוז בסיפור החלום ואיקץ, פירוש שבעל תשובה בשונו מדבר על לבו גודל העורון אשר היה לו מקודם, כאשר יתאונן אדם על חטאיו כי כל כך הגדיל לעשות, עד שלא נודע לו כי צאו בעונותיו מדות הקדושות אל קרננה עד ואיקץ, פירוש ההרגשה היא שהקניותי ונתעוררתי משינת האולת, אז הרגשתי בעלמי את כל זאת, ומתמרמר רוחו בקרבו לשוץ אל ה' עד שיקבל עליו מהיום והלאה שלא יחטא עוד, ולהיות הולך מישרים באמת.

וכמו כן שמעתי מפי מורנו מהד"ב זצ"ל בתחלת הפרשה רומז לחוכמת מגולה. כי שנות האדם נחלקים לשלשה חלקים: ימי עליה עד עשרים, שהאדם מתעלה ומתחזק בכוחו בכל יום. וימי עמידה עד ארבעים, שאז האדם עומד על מעמדו. ואחר ארבעים שנה נקראים ימי ירידה, שהאדם יורד ומתעלף מכחו אצלו עשתנותיו. ואמר הכחוז: ויהי מקץ שנתיים ימים, כלומר בעבור שני חלקי שנים, דהיינו ימי עליה וימי עמידה, כי זהם בודאי היצה"ר מתגבר מחמת שהאדם הוא בכחו וגבורתו. מה שאין כן מקץ שנתיים ימים, היה לו לאדם להתחרט ולשוב מדרכו ולשים על לבו כי במהרה עתיד ליתן דין וחשבון. אמנם אחרי שהרגיל בדרך לא טובה, ופרעה חולם, רומז על יצה"ר המקשה ערפו, ונדמה לו כחולם חלום. והנה עומד על היאור, פירוש שארצה מתגאה בלבו צ"ה שאני למדן ועומד על היאור, צירוף ה' או"ר, שהם חמשה חומשי תורה, ואשרי לי ולנשמת, וכל זה מפני שהורגל במעלליו הרעים. אבל מי שזוכה שנפקחו עיניו, אדרבה מציט כפעם בפעם גודל חסרונו בעבודת ה', וע"י זה נשבר ונדכה ושז אל ה' וירחמהו.

אדות לה',
אומר. וזה
ונצרא
עניי עולם
לא טובה,
לעדי ה',
כיוצא בהם.
אחר יצרו,
בע מדות

ובכל יום
וכל כמה
זהו רשע,
יניו מראות
י הוא איש
בפסוק זה
שעת חטאו
ישן הוא,
לומר ולא
דם משוקע
ידע. אמנם
ת תשובה,
י כן הוא
זכ אל ה',
גדול עונו
הפגם אשר
לו לראות
שו' מדות
וגם הפשע
אל קרננה
רעה עד
דמה לו כי

L

מִשֶׁה אֶת־כָּל־הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עֲשׂוּ
 אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוֶּה יְהוָה בֶּן עֲשׂוּ וַיְבָרֶךְ
 אֶת־מֹשֶׁה: פ חמישי שביעי מ יא וַיְדַבֵּר
 יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ב בְּיוֹם־הַתְּחַדֵּשׁ
 הָרִאשׁוֹן בְּאַחַד לַחֲדָשׁ תִּקְּיִם אֶת־

משה ית כל עבדתא וקא עבדו
 יתה כמא די פקיד יי בן עבדו
 ובריד יתהון משה: א ומלי יי עם
 משה למימר: ב ביום ראשון
 קרמא בחד קרמא תקים ית

רשי

לקט בהיר

(מג) ויברך אותם משה. אמר להם יחי רצון שתשרה שכונה צמטשה ידיכס^ט, (וכס אמרו) ויחי נועס ה' אלהינו עלינו וגו' (תמי - סד"ט), והוא אחד ראשונה, וזה לא יתכן, שהלא לשון רש"י (וכן הוא במנחמת) נראה כמקימו והוא מקף וקס "מאליו" וכו' הוקס מאליו, ומה שאמרו במנחמת "העלים" הקב"ה פירושו העלים הגם מחממי לב במחלה: ט) הסברה כן נותנת, מאחר שלא אמר הכחוז

אור החיים

מג. ויהנה עשו וגו' כן עשו. טעם שחזר לומר פעם ב' כן עשו, כי אומרו והנה עשו נמשכת למעלה^ט וירא וגו' והנה הוא עשויה פירוש גוף המעשה, והכוונה בזה שלא היה שיעור בזמן וראה שהנה עשאוהו בזמן מועט. עוד יראה באומרו עשו אותה לשון תיקון שתקנו אותה כמלטרך, ועוד מודיע שהשכיל בה שעשאוהו כאשר לזה ה' צפיעי המשפט, והוא אומרו כאשר וגו' כן עשו. עוד יראה על פי דבריהם ז"ל (זכחים ס"ג). כי יש פרטי המלות שאינם לעיבוד אלא למלצה ומנו חכמים דברים המעכבים זה את זה, והודיע הכחוז בכפל המעשה לומר שעשו כל אשר לזה אפילו דברים שאינם אלא למלצה מן המוצח: **ויברך אותם משה.** טעם שהולך לומר משה ולא סמך על זכרונו בסמוך, לומר לא תהיה צרכה זו קלה צעיוניך כי משה איש האלהים צרכס ודבר גדול הודיע הכחוז בדבר זה, ולטעם זה הוא שהודיע הכחוז ואמר ויברך אותם וזולה

היות משה אין החוכה מגדת אם יצרך אדם לחצירו: **ב. ביום החדש וגו'.** הקמט זו היתה אחר ז' ימי מילואים^ט) לדבריהם ז"ל (צמד"ר י"ג), וכן מוכיחים הכחוזים כי ז' ימי המילואים לא נעשה בהם אלא מלואי ידי אהרן, ולזה לזה ה' מעשה ז' ימי מילואים קודם מלות הקמט המשכן והערכות^ט), וגם צפרשת לו כשמעח אהרן ובניו יום א' של מילואים שם הזכיר משיחת המשכן וכליו, ולא הזכיר שם הקמט המשכן וסדרו ה' למדת כי המילואים היו קודם הקמט המשכן והערכת כליו, ויום ר"ח ניסן הוא שנתקדש המשכן וסדר משה מערכת המשכן והקריב בו את האמור צענין ה' למדת שלא שמש משה במשכן בצדור כל האמור צפרשת זי"י) אלא ביום אחד שהוא יום השמיני של מילואים, ואפילו להסודרים שכל ז' ימי המילואים היה משה צונה משכן וסותרו, צהכרת לומר כי משכן הוא שהיה צונה וסותר אצל סדר

אור בהיר

בד) פירוש רק למעלה ולא למטה, וזה נשלים המאמר. ומתיבת כאשר התחיל מאמר אחר, ועל מאמר ראשון אמר ב' פירושים, הא' שחמה משה רבינו ע"ה צענת מועט כזאת והנה עשו אותה, והב' שראה והנה תקנו אותה. כלומר, חוץ ממה שעשו כמלות ה' צמדה במשקל וצחורה, כאומרו אחר כך כאשר לזה ה' כן עשו, חוץ מזה עשו אותה נאה ומתקבל. ג) פירוש לא זה התחלת ז' ימי המילואים, אלא ככ"ג. באדר התחילו. ג) עוד צפרשת מלוא. ג) פירוש רק הקריב קרבנות ומשחס, בלי סידור המשכן ככל

משכן אהל מועד: ג ושמרת שם את
 ארון העדות וסבת עליה ארון את
 הפרכת: ד והבאת את השלחן וערכת
 את ערכו והבאת את המנרה והעלית
 את נרתיה: ה ונתתה את מזבח הזהב
 לקטרת לפני ארון העדת ושמרת את
 מסך הפתח למשכן: ו ונתתה את
 מזבח העלה לפני פתח משכן אהל
 מועד: ז ונתת את הכיור בין אהל
 מועד ובין המזבח ונתת שם מים:
 ח ושמרת את החצר סביב ונתת את
 מסך שער החצר: ט ולקחת את שמן
 המשחה ומשחת את המשכן ואת
 כל אשר בו וקדשת אתו ואת כל
 כליו והיה קדש: י ומשחת את מזבח
 העלה ואת כל כליו וקדשת את
 המזבח והיה המזבח קדש קדשים:
 יא ומשחת את הכיור ואת כנו וקדשת
 אתו: יב והקרבת את אהרן ואת בניו

משכנא משכן זמנא: ג ותשוי
 תמן ית ארונא דספרותא ותפל
 על ארונא ית פרקתא: ד ותעל
 ית פתורא ותסדר ית סדרה
 ותעל ית מנרתא ותדלק ית
 בוצינהא: ה ותמן ית מדבחא
 דזהבא לקטרת בוסמיא קדם
 ארונא דספרותא ותשוי ית
 פרסא דתרעא למשכנא: ו ותמן
 ית מדבחא דעלתא קדם תרע
 משכנא משכן זמנא: ז ותמן ית
 כיורא בין משכן זמנא ובין
 מדבחא ותמן תמן מיא:
 ח ותשוי ית דרתא סחור סחור
 ותמן ית פרסא דתרע דרתא:
 ט ותסב ית משחא דרבותא
 ותרבי ית משכנא וית כל די בה
 ותקדש יתה וית כל מנהוי ויהי
 קודשא: י ותרבי ית מדבחא
 דעלתא וית כל מנהוי ותקדש ית
 מדבחא ויהי מדבחא קדש
 קודשין: יא ותרבי ית כיורא וית
 בסיסא ותקדש יתה: יב ותקרב

ית אהרן וית ב
 זמנא ותסחי
 ית ותקבש ית
 קודשא ותרבי
 וישמש קדמי:
 ותקבש יתהו
 יתהו כמא די
 וישמשו קדמי
 רבותהו קבהנ
 טו ועבד משה
 יתה כן עבד:
 קדמא בשה
 דירחא אתקם
 משה ית מ
 סמכוהו ושוי י
 עברוהו ואקב
 ט ופרס ית פ
 ושוי ית חופא
 מקעלא כמא

כפנים: (יט)

הסחמנות, לזה הו
 אינו חסר יריעות ו

ככנתו לא היח
 בלחד לחדש וגו
 וגו' כרי כי מח
 דבר וסדר הנח
 מה מקום לכוד
 סדר מעשה הנ

רשי

לקט בדור

נוסח הזכרה מן הסתם הימה מעין המאורע שהיא העבודה
 שהסלימו (במ"ח): י אמר זאת, אפשר שזו לאפוקי
 מנוסח שישראל אמרוה, לזה אמר שהלא תראה שהוא מן
 המזמורים שמשח אמרם, (עוד זא לאפוקי שלא דוד המלך
 יר"ה אמרה, אלא הוא קבעה בספר), וכלל את עלמו עמהם צאמרו ומעשה "ידינו" כוננה "עלינו" (נח"י): א כן הוא
 סברת ר' יאשיה בגמ', וכן הוא פשוט, וכמו שביאר רבינו כנר צפ' ויקהל (ל"ה י"ב) שהגם שמן הסתם סך פירושו
 מלמעלה, אעפ"כ גם מן הנד מחינה המנדיל המפסיק והמגין נקרא לפעמים כן, ומביא שם ראיות, וכאן הוא דוקא לשון
 הגנה משום חיצת "על" שלא אמר וסבת את הארון עם הפרוכת (סד"ז), ואפשר שגם רבנן דר' יאשיה מודים בזה מנח
 חיצת "על": ב כן הוא צפ' אמור, וא"כ לשון יחיד דהכא פירושו וערכת את ערכו צ' פעמים, ולהכי אמר הכתוב וערכת

מ"א מזמורים" שצתפלה למשה (ח"י ז'): ג) וסבות
 על הארון. לשון הגנכה", שכרי מחילה היחכ (סוכה
 ז'): ד) וערכת את ערכו. שתי מערכות של לחם

קפד הוא ההיכל לפני. שכל הפונים פונים בו. שנוי רכותנו סומא ומי שאינו יכול לכוין את הרוחות יכוין את לבו כנגד אביו שבשמים שנאמר והתפללו אל ה' אלהיהם (לקמן ה, מח). היה עומד בחוצה לארץ יכוין את לבו כנגד ארץ ישראל שנאמר והתפללו אל ה' דרך ארצם (שם). היה עומד בארץ יכוין את לבו כנגד ירושלים שנאמר והתפללו אל ה' דרך העיר (דברי הימים ב ו, לד). היה עומד בירושלים יכוין את לבו כנגד בית המקדש שנאמר והתפללו אל הבית הזה (שם, לב). היה עומד אחרי בית הכפרת יראה את עצמו כאלו עומד לפני הכפרת, נמצא עומד במזרח מחזיר פניו למערב, במערב מחזיר פניו למזרח, בדרום מחזיר פניו לצפון, בצפון מחזיר פניו לדרום, נמצאו כל ישראל מתפללין לאביהם שבשמים. א"ר אבין ואיתימא ר' אבינא מאי קרא כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות (שיר השירים ד, ד), תל שכל פיות פונות אליו:

הוא ההיכל לפני. א"ר יהושע בן לוי שכל הפונים פונים בו, בנוי לתלפיות (שם) תל שכל פיות פונות אליו ומתפללים בכרכות, בונה ירושלים (בק"ש) [בבהמ"ז] פורס סוכת שלום וגו' (בברכת המזון) [בק"ש], מנחם ציון בבנין ירושלים:

ובשנה האחת עשרה בירח בול. מהו בירח בול, בירח שבוללים לבהמה מתוך הבית. דבר אחר מהו בירח בול בירח שהארץ עושה בולין בולין. דבר אחר מהו בירח בול בירח מבול חסר מ' כנגד ארבעים יום, שאע"פ שנשבע הקב"ה כי מי נח זאת לי (ישעיה נה, ט) אעפ"כ מ' יום בכל שנה היו אותם הימים עושים רושם בעולם עד שעמד שלמה ובנה את בית המקדש ופסקו אותם מ' יום לפיכך כתיב חסר מ' כנגד ארבעים יום שפסקו:

משנעשה הבית בירח בול נעשה געול י"ב חדש והיו הכל ממלמלים על שלמה לומר לא בנה של בת שבע הוא היאך הקב"ה משרה שכינתו לתוך מעשה ידיו והקב"ה חשב לערב שמחת בית המקדש בחדש שנוולד בו אברהם, בירח האיתנים זה חדש תשרי ולמה קורא אותו ירח האיתנים שנוולד בו אברהם שנאמר משכיל לאיתן האזרחי (תהלים פט, א). וכיון שנפתח בחדש מועדות והקריב הקרבנות וירדה האש אמר הקב"ה עכשו נשלמה המלאכה שנאמר ותשלם כל המלאכה (לקמן ז, נא), ועל זה נאמר עמקו מחשבותיך (תהלים צב, ו):

ובן אתה מוצא במלאכת המשכן. א"ר חנינא בכ"ה בכסליו נגמר מלאכת המשכן ועשה מקופל עד אחד בניסן, כמו שכתוב ביום החדש הראשון באחד לחדש תקים את משכן (שמות מ, ב), והיו ישראל ממלמלין על משה לומר למה לא הוקם מיד שמא דופי אירע בו והקב"ה חשב לערב שמחת המשכן בחדש שנוולד בו יצחק דכתיב לוישי ועשי עוגות (בראשית יח, ו) ואמרו לו שוב אשוב אליך (שם, י), ומעתה הפסיד כסליו שנגמרה בו המלאכה אמר הקב"ה עלי לשלם, מה שלם לו הקב"ה חנוכת השמונאי, וכן מרחשון עתיד הקב"ה לשלם לו:

ציון המדרש נו ברכות ל, א גז ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה גז תנחומא, בובר, נח, יז ס פסיקתא רבתי פ"ה ה

ברית אברהם

קפד יכוין את הרוחות. לזכר ארץ ישראל כדנעי למימר לכותל מערב של עזרה והעומד שם מחזיר פניו לניח תל שהכל פונים בו. אחרי בית הכפורת. נמערב הכפורת למזרח (רש"י). דבר אחר מהו בירח בול הכפורת היו י"א אמה חצר מכותל צד קדשי הקדשים בירח מבוץ וכו'. עיין נספר צד נאמן עלה ה' ע"א.

מצד ארץ ישראל

מכון המזבח

א מינאי
אחד גפא
ון לאדם
לך (שם),
לבניהו
לחו להו
קא תבע
דחקיק
מה וגו'
גע, ומה
בל אתה
ל וקדש
ו, בו אי
ה: נכרא
י"ך. רבן
ולום בין
עות ולא
זם ברזל
פחה על

ולבסוף

ודיעה לו
כאן הרי
הנבואה
זמר עוד
דבר ה'
ולוני זהו
יען אשר
זמר כמו
סוף יען
ודברתי
יס הללו
ן מורה
נו אחיה

מת על-שפת הים: לא ויִרָא יִשְׂרָאֵל
 אֶת־הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה
 בְּמִצְרַיִם וַיִּירָאוּ הָעָם אֶת־יְהוָה
 וַיֹּאמְרוּ בְּיַד יְהוָה וּבְיַד מֹשֶׁה עָבְדוֹ: פ
 ← טו זא אז ישיר-משה ובני ישראל

מצראי מתין על פיה ימא:
 לא ותזא ישראל ית נבורתא
 ידא רבתא די עבר יי במצרים
 ודחילו עמא מן קדם יי ותמינו
 במימרא דיי ובנביאות משה
 עבדו: א בכן שבח משה ובני
 ישראל ית תשבחתא דדא קדם

רשיי

וירדפו אחרינו (מכילי - פסחים ק"ח:): (לא) את היד
 הגדולה. את הגבורה הגדולה* (אונק) שעשתה ידו
 של הקצ"ה^ה, והרבה לשונות גופלן על לשון יד,
 וכולן לשון יד ממש הן^ה, והמפרש* יחקן הלשון
 אחר ענין הדבור: (א) אז ישיר משה. אז כשראה
 הים* עלה בלבו שיסיר שירה, וכן (יהושע י"ג) אז
 ידבר יהושע, וכן (מ"ח ז' ח') וצית יעשה לבת פרעה,
 שנינו ונחמות ורגולה. * והמקור רמב"ן - והמפרש.

לקט בהיר

עוד (צל"ד): (ס) הנה פשוט הוא שאין לפרש כאן חיצת
 יד כמשמעו מפני צ' טעמים, מדא שאין לראות ידו של
 הקצ"ה, והסגית שהכתוב גמר אומר אשר עשה ה', הרי
 שלא את היד ראו אלא מה שעשה, לזה תקן האונקלוס
 והוסיף מן דלילי חיצת "גבורת" מה שלא נכתב בכתוב,
 ושאר חיצת יד הגדולה כפשוטו ידא רבתא, ומה שאמר
 הכתוב אשר עשה ה' מוסב על חיצת "גבורת" החסר,
 ולרש"י לא נחא צוה, אלא אמר שעל פי פשטות ווכל לומר

פירושו של יד הגדולה גבורה גדולה, ומה שאמר רש"י שעשתה ידו של הקצ"ה זה פירוש אומר אשר עשה ה' ואינו חסר
 כלום (ג"א): (סא) כמו גבורה או כח או יכולת, כל זה באים לרוב מידו ומשם הם ניכרים, וכן רשותו שיכול לשלוט ולעשות
 בו כטוב בעיניו כמו עם ידו, וכבר אמרנו כמה פעמים שצמקום הלמד מענינו ואין מקום לטעות לא נמנע הכתוב מלכתוב
 דרך מליצה ויופי, וכאן ודאי שאין לטעות וכנ"ל באות הקודם: (א) אמת שפעמים רבים אין מספר נכתב בחזרתנו הק'
 לשון עבר צמקום הווה או עמיד צמקום הווה או הווה צמקום עמיד ועבר, ולא עלה על עט דבינו לומר שנכתב על שם
 המתשבה, גם רז"ל לא דרשו צם תמיית המתים וכדומה, והטעם אי מנ' דברים, או משום שדבר המדובר נוהג תמיד בכל

אור החיים

חיים אחר הטביעה. ורבותינו ז"ל אמרו (מכילתא)
 כי ראו צמיחתן, והודיענו צוה כי שם גמרו מיחתם,
 והטעם כדי שזכירו בהם ישראל בעודם חיים והם
 יראו בישראל ותכסם צושה, ולפי זה תהיה כוונת
 הכתוב על זה הדרך וירא ישראל את מנרים
 שהיתה יולאה נשמחו על שפת הים, וחיבת מה
 נקשרת עם אומרנו על שפת הים ולא עם חיבה
 (ורא^ה):

לא. וייראו העם את ה' פי' יראת
 הרוממות, אבל יראת העונש מן

אור בהיר

למעט. (פד) וכאלו אמר ראו אותם כשמחו על שפת הים, ואין הפי' ראו אותם פגרים על שפת הים, ומיבת מת הוא פועל, ואינו
 שם דבר. (פז) ק"ל אחר החסדים הגלויים נסים ונפלאות שראו עיניהם היו צנחנות היראה צממיה, ולא צנחנות אהבה. (צ)
 פי' נפל עליהם פחד כשראו רוס תקפו וגדולתו, ואין זו יראת עונש כי לא עליהם היתה היד הגדולה. ולפי זה צא להם כל המדרגות
 צפעס א'. (צא) ומה תיודע אחר כל זה שהאמינו. (צב) כי כל עוד שאין לאדם יראת הרוממות אין אמונתו שלימה, חסר
 שערות ראש. (צג) האין השיגו לומר דברים נשגבים כאלה.

יי ואמרו למי
 קדם יי ארי או
 וגאותא דיצה ה

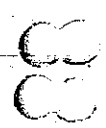
חשב בלבו שיעשה
 שיסיר, וכן עשה
 ציחושע כשראה ו

(יהושע י"ג) וירא
 שפתח צה (במד' כ'
 עלי צחר ענו לה.
 פירשו צו חכמי ו
 צנה, למדנו שהיו
 ליישב פשוטו, אז
 סא מכאן רמז לת
 חזן משל שלמה ש'
 לומר וליישב לשון
 עתיד וכן מיד, כג
 פי ה' יחנו (במד' ט
 שכן* דבר ההוה
 לשון עבר, אבל זה
 לייצבו בלשון הזה:
 גאה) כתרומות
 שעשה דבר שאי
 נלחם בחזירו ומנ
 שינו ונחמות * שהוא.

רגיל איוב לעשות כט
 פי' הכפל מורה שהג
 על כל הבהמות, והר

כי כשנכנסה צו
 השלימה אז זכו ו
 ישיר לשון עתיד ו
 אדם ויאמר כי
 ליאמר זולת אז ת
 גם לעתיד וכל הצ

(צד) צ' חיצות הללו ו
 בלשון רבים ויאמרו, וכ

וַיֹּאמְרוּ לְמִימְרָךְ נִשְׁבַּח וְנִגְדָה קָדְם יי אַרְי אַתְנָאֵי עַל גּוֹתְנֵיָא וְגֵאוּתָא דִּי־הָא הוּא סוּסְיָא וְרַבְבָּה

וַיֹּאמְרוּ לְמִימְרָךְ נִשְׁבַּח וְנִגְדָה קָדְם יי אַרְי אַתְנָאֵי עַל גּוֹתְנֵיָא וְגֵאוּתָא דִּי־הָא הוּא סוּסְיָא וְרַבְבָּה

וַיֹּאמְרוּ לְמִימְרָךְ נִשְׁבַּח וְנִגְדָה קָדְם יי אַרְי אַתְנָאֵי עַל גּוֹתְנֵיָא וְגֵאוּתָא דִּי־הָא הוּא סוּסְיָא וְרַבְבָּה

רש"י

לקט בהיר

חשב בלבו שיעשה לה, אף כאן ישיר, אמר לו לכו שיסיר, וכן עשה ויאמרו לאמר אשירה לה, וכן ציהושע כשראה הנס אמר לו לכו שידבר, וכן עשה (ויבשע י"ג) ויאמר לעיני ישראל, וכן שירת הבאר שפתח בה (במד' כ"א י"ג) אז ישיר ישראל פירש אחריו עלי צאר ענו לה, אז יבנה שלמה במה (מ"א י"א ז), פירשו בו חכמי ישראל (סנהד' ז"א) שבקש לבנות ולא בנה, למדנו שהיו"ד על שם המחשבה נאמרה, זהו ליישב פשוטו, אבל מדרשו אמרו רז"ל (מכיל' - סנהד' ס) מכאן רמו לתחיית המתים מן החורה, וכן בכלן חוץ משל שלמה שפירשוהו בקש לבנות ולא בנה, ואין לומר וליישב לשון הזה כשאר דברים הנכתבים בלשון עתיד וכן מיד, כגון (איוב א' ה') ככה יעשה איוב^ב, על פי ה' יחנו (במד' ט' כ'), ויש אשר יהיה הענין (שם), לפי שהן* דבר ההווה תמיד ונזכר בו בין לשון עתיד ובין לשון עבר, אבל זה שלא היה אלא לשעה^ג איני יכול לישבו בלשון הזה לבי גאה גאה. (שנתגאה על כל גאה) כתרגומו^ד (מכיל'), (דבר אחר בל הכפל לומר שעשה דבר שאי אפשר לבשר ודם לעשות כשהוא נלחם בחיבורו ומתגבר עליו מפילו מן הסוס, וכאן שינוי נוסחאות * שהוא.

עת, וכמו שמתגלל רבינו בעלמו סוף דיבור זה, או שנכתב במליצה ונחות לשון מאחר שהענין מוכח ומכריח שלא לטעות אנה ואנה אלא לפרש בם משמעותם האמיתית, אבל לא יתכן זה במה שלפנינו מפני חיצת "אז", כי חיצה זו מראה באצבע על זמן מיוחד לא לפניו ולא לאחריו, ופשוט הוא שמראה על אותו זמן כשראה הנס, וא"כ קשה הלא כשראה הנס עדים אחריו שלא אמרו שירה (לו יהיה שנכתב עמיד במקום עבר), אלא ודאי התירוץ הוא שלכך הוסיף הכתוב אות היו"ד לפי שבאמת אז עדיין לא שר אלא עלה בלבו שיסיר וזאת עבודת לשון עמיד של היו"ד, וכן אצל בת פרעה שהענין שם מוכח שעדיין לא בנה, וכל זה פשוט וברור, אבל חז"ל לא השלימו בזה, כי למה להכתוב להודיע לנו שחשב וגם עשה, (וע"ז י"ל שהכתוב משמיענו שמשום אחרותא דלחמא שעלה בלבו לומר וכו' להשראת שכינה לומר שירה נשגבה כזאת - ב"ב) הלא אם עשה פשוט הוא שגם חשב לעשות, והיל"ל וישר משה, או אח"כ שר משה, למה אמרו שהכתוב בל לרמוז או בעת ההוא כשיחיו המתים ישיר משה עמיד משה לומר שירה, וכן בכלם חוץ בשלמה לא יכלו לדרוש ששיחיו המתים יבנה שלמה חו"ש במה לע"ז, אבל בעבור שחשב כן או בעבור שלא מיחה בנשיו שעשו כן כאילו בנה הוא בעלמו (במ"ד): (ב) שפירשו רגיל איוב לעשות ככה, או על פי ה' יחנו, תמיד היו חונים על פי ה': (ג) שהרי אמר הכתוב "אז" וכנ"ל (במ"ח): (ד) פי הכפל מורה שהראשון עולה על השני וכאילו אמר גאה הגאונים, כמו אדוני האדונים (במ"ח), והכוונה שהקוס מתגאה על כל הנהמות, והרוכב מתגאה על הסוס, ואמר שהקב"ה גאה הגאונים שהלא קום ורוכבו רמה בים (ר"ב), וזה נראה

אור החיים

כי כשנכנסו בלבם יראת הרומונות והאמונה השלימה אז וכו' לומר שירה ברוח הקודש. ויאמרו ישיר לשון עתיד לזכר שאמר אז חש הכתוב שיעשה אדם ויאמר כי אז מיעט שאין שירה זו יכולה ליאמר זולת אז תלמוד לומר ישיר שישנה לשירה זו גם לעתיד וכל הבא לשייר שירה זו לפני ה' יש לאל

ידו. או ירמוז למצוה שמצוה לאומרה תמיד וקבעוה בתפלת שחרית בכל יום:

וַיֹּאמְרוּ לאמר אשירה. יי פירוש אמרו זה לזה לאמר פירוש שיאמרו שירה יחד בלא צחינת ההשתנות וההפרדה עד שיביו כאיש אחד. יי, הגם היוחס רבים, ונתכוונו יחד ועשו כן

אור בהיר

צד' ב' חיצות הללו מיותרים, והיה די לומר אז ישיר משה וזני ישראל אשירה וגו', שחיצת ישיר פירשו שאמרו שירה, גם החתיל בלשון רבים ויאמרו, וסיים בלשון יחיד אשירה. צד' ופי' הכתוב הוא עו"ה, אז ישיר כשעלה בדעתם לומר שירה, ויאמרו זה לזה

סוס ורכבו רמה בים: - עזי וזמרת יה

רמא בים: = תקפי ותשבתתי
דחילא יי ואמר במימרה ותהו לי

לקט בהיר

רש"י

סוס ורכבו רמה בים, וכל שאי אפשר לעשות על ידי זולתו נופל בו לשון גאות, כמו (ישעי' י"ב ה) כי גאות עשה, וכן כל השירה תמלא כפולה, עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה, ה' איש מלחמה ה' שמו, וכן כולם, ברש"י ישן, דבר אחר כי גאה גאה, על כל השירות, וכל* מה שאקלם בו עוד יש בו תוספת*, ולא כמדת (מלך) צער ודם שמקלסין אותו ואין בו (מכילי): סוס ורכבו. שניהם קשורים זה בזה והמים מעלין אותם לרום* ומורידין אותם לעומק* (ואין נפרדין (מכילי) - תנח"י): רמה. השליך*, וכן (מיל' ג' כ"ח) ורמו לגו אתון נורא, ומדרש אגדה כתוב אחד אומר רמה, וכתוב אחד אומר ירה, מלמד שהיו עולין לרום ויורדין לתהום (מכילי - תנח"י), כמו (איוב י"ח ו) מי ירה אבן פתח, מלמעלה למטה: (ב) עזי וזמרת יה. אונקלוס תרגם תוקפי ותשבתתי, עזי כמו עזי (בשור"ק) וזמרת כמו וזמרתיה, ואני תמה על לשון שינוי נוסחאות ועל כל * נוספות. * מעלין אותם ויורדים לעומק.

יותר להיות פשוטו, אבל מדלג אומר כן גאה הגאונים מציא גם ד"א שאמר שאמר גאה יש עוד לומר גאה שכל מה שאמר לא אמר כלום, ודרך הב' לא די, שא"כ מה שייכות אלל סוס ורכבו רמה, היה לו לקומנו אלל וארוממנוהו (ב"ב: ה) רש"י אומר כאן ב' דברים, מחד שהיו קשורים ולא נפרדים, זה נשמע ממה שהזכיר בכלל את הסוס, שאם הסוסים נלקו ונעצבו אגב צעליהן למה לספר זאת (מ"ל), ועוד היל"ל סוס ורכבו (ג"א), והשנית שהיו עולים ויורדים, זה נשמע מאומרו ירה רמה שפירושה השליך מלמעלה למטה, כלומר מים היו למטה והשליך סוס ורכבו מלמעלה, ואנו יודעים להפך שהם היו למטה בקרקעית הים ועליהם צאו המים, אלא שניהם אמת, שאחר שבאו עליהם המים עלו ונשכחו למטה, ואגב נשמע שכל משך הזמן אינן נפרדים, שאפילו בשעת רמה מלמעלה למטה היה ג"כ סוס ורכבו (ד"ד: ו) והוא לשון ארמי, ואינו מלשון רום וגובה אלא צין ירה וצין רמה פירושה השליך למטה לתוך המים, וההוכחה שעלו וירדו כבר אמרנו בלשון הקודם, אבל לפי מדרש אגדה הוא לשון עברי מלשון רם

אור החיים

ואמרו השירה לשון יחיד כאלו הם איש אחד שזולת זה היו אומרים נשירה: **ב**י גאה גאה וגו'. אין לשבח תחלה אלא על מפלתן של רשעים"י) על דרך אומרו (משלי י"א) ובצבדו רשעים רנה, ופירוש אומרו גאה גאה יכוין על פרעה שנחגאה גאות ששמה גאות כי דרך הגאים יתגאו על כיוצא בזה אדם על אדם כיוצא בוי"ו) וגאותו של זה אינה חשובה גאות כי הוא מחגאה על השפל אבל פרעה גאה גאה פירוש גאות שנקרחת כפי האמת גאות גאה"י) כי לא החשיב מאמר עליון ואמר מי ה'. או ירנה גאה

גאה שהיתה גאותו כפולה"י), סוס ורכבו של הגאה רמה וגו'). עוד ירנה גאה גאה על ה' מלך גאות לבש ונתכוונו לומר כי קודם שעשה משפט זה היתה לו צחינה גאוה אחת ובאמלעות יד הגדולה גאה גאה"י). גם לרמוז צין צעליונים צין צחחחונים צחחחנות דבר זה. ולדרך זה חסר הנסמך (לרכבו"י). ואולי שיעור הכתוב הוא על זה הדרך השירה לה' כי גאה גאה פירוש ה' ונמשכת עוד תיבת כי גאה גאה למטה על זה הדרך ולאותו שגאה גאה"י) סוס וגו' רמה בים: **ב**. עזי וזמרת וגו'. הנה סדר העומדים לפני ה'

אור בהיר

לאמר השירה, פי' נאמר בלשון יחיד השירה, ולא נאמר נשירה. (צו) פי' הגם שהעיקר היה אללם הללם עמם, קדמו לשבח על מפלת הרשעים, כי כן הוא המדה. (צו) הגם שהוא שקר והוא עקף מגאוה, אבל אין ראוי ליאמר עליו גאוה כפה מלא. (צח) וכן פי' הכפל. מיבת גאה הא' פירושו גאות, והב' פירושו נחגאה, כלומר גאות גדול נחגאה, ולא גאות קלושה. (צט) פי' גאותו היתה במדה גדושה, וזה פי' הכפל, והענין אחד. (ק) ר"ל לפי דרך זה נכון, שמצוהר נכתוב מאיזה סוס ורכבו מדבר, מה שאין כן לדרך הסמוך, וכן לשיטת רש"י ו"ל היה לו לומר סוס ורכבו של פרעה רמה וגו'. (קא) שעל ידי יציאת מצרים נתחזק האמונה. (קב) וכי"ל בס"ק ק'. (קג) שהוא פרעה.

פי' היו"ד של עזי מושך אחר עמו (במ"ח):

לפרק דין
מקדשא אלהי

המקרה שאין צלשה מקומה מקומות נקוד ש חליך אשמורה אותיות הנקודה שלישי"ט) ואין ה נקודה בשור"ק, עולי, יסור עולו (י"ד ז), ואלו שלש חין בלחם (ב) ושל תהלים (ב) חין בלחם מהב סמוך להם ויהי המקרה, שאין ק אלא עזי שם די בשמים, שוכני ז ל"ג ע"י), וזהו ה לישועה, חמרת כ"ג לעזרת ה', האדם (קהלת ג' י תזמור"י), זמיר וכריחה, עזו וז ולא תחמה על י מקראות מדברי את קירות הבני סצוב, היה לו הימים) (מ"ח י"ו צערי יסודה וי מלך עליהם רה (במד' י"ד ע"י), ה שלח משה וגו' ואשר לא שם לו לומר עזב: זה ו אותו בצלבע"י) (ב"א"ס (מכילי) - לשון נוב"י), נוב שינוי נוסחאות * השנית כן ואפילו שפחה, שאמרו הכיורוה ו קתני, כלומר אפי

20

אותיות פורחות באויר (תנדבא"ר פכ"א), ולא נשאר רק הלבוש שהמשיך משה, והאותיות שהן פנימיות הלוחות נשארו כן במקדש, לא נחרב רק הלבוש שהיה מתאים ללוחות הראשונות, והפנימיות נשארה.

וזה: אלה פקודי [לשון ויפקד מקום דוד] המשכן, היינו שנחסר המשכן ונחרב משכן העדות, שנתמשכן כפירש"י, זה היה רק, "אשר פוקד על פי משה", היינו השייכות שנמצא במשכן אל מתן תורה הראשון, שהיה מצד שהוסיף משה יום אחד מדעתו, זה נפקד ונחרב, אבל הפנימיות נשארה.

7 ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים את משכן אהל מועד (מ', ב). הנה גמר מלאכת המשכן היה בכ"ה בכסלו, והשי"ת ציוה להמתין עד א' בניסן, ולמה זה. ונראה דהנה ברמב"ן (ריש בהעלותך), דשלך לעולם קיימת קאי על מצות גר חנוכה שנשארה בגלות עיי"ש, ונראה בהקדם דברי רש"י (פ' בשלח) או ישיר — עלה בלבו שישיר, עוד פירוש דקאי על תחיית המתים עיי"ש. ונראה דב' הפירושים אחד, דלכאורה קשה אהא דעלה בלבו שישיר, דכל מעשה שאדם עושה עולה בלבו מקודם שיעשה, ומ"מ נכתב בלשון עבר ולא בלשון עתיד, ומה גשתנה כאן לכתוב בלשון עתיד, וביארתי במק"א (בשלח, תרפ"ד, עמ' ק"ו) דעיקר כוח השירה בא מחמת שבהיותם במצרים לא היה בהם דילטורין, ועי"ז זכו לעומתו בקדושה לשורר ולומר לה, והתעוררה או בקרב לבם השתוקקות עצומה לשירה, ומ"מ לא יכלו להוציאה לפועל מחמת שהדיבור היה בגלות, ומחמת זה רבו הגעגועים ביתר שאת ובחילא יתיר, וע"כ אח"כ על הים, כשנפתח פיהם שוררו בהתלהבות גדולה מאד וברעותא דליבא יתיר. וא"כ עיקר מעלת השירה בא עיי"ז הזמן שעלה בלבם לשיר ולא יכלו להוציא לפועל, וע"כ כתיב או ישיר. ומוזה נצמח פירוש השני, שהשיר נשאר גם לעתיד, לתחיית המתים, כי מחמת רוב התשוקה לשורר שהיתה להם במצרים, עי"ז נפתחו כל עשרה העמקים שבלב ברעותא שלים בתכלית נקודת האמת, ודבר שהוא מנקודת האמת לאמיתה, א"א שיהיה לו כליון לעולם, כמ"ש (משלי י"ב, י"ט): שפת אמת תכון לעד, ולהיפך מה שנפסק אח"כ נקרא כוב, כמו מים המכזבים (פרה פ"ח, ט'), ובמק"א הארכתי. ע"כ עיי"ש שעלה בלבם לשורר ולא יכלו, ועי"ז נתעוררה בלבם תשוקה עמוקה ביתר שאת לשירה, זה נשאר לעולם, גם לתחיית המתים.

ועתה נעבור לבדון דידן, דמה שבחנוכה נשארה מצות הדלקה מעין המקדש, נצמח מחמת שבכ"ה בכסלו נשלמה כל מלאכת המשכן, ובודאי היתה לישראל תשוקה גדולה ועצומה לעבוד עבודת הקודש עבודת המקדש, ומ"מ ציוה השי"ת להמתין בהקמתו עד א' בניסן, ודין גרמא שנתעוררה בקרב לבם תשוקה יותר עזה ויותר עמוקה לעבוד את הקודש בהתלהבות עצומה ובחילא יתיר. ותשוקה זאת שהיתה בתכלית התוקף א"א שיהיה לה כליון, ע"כ בכ"ה בכסלו דייקא נשארה מעין עבודת המקדש עד סוף כל הדורות. כי בזה לא שלטו הגלות והחורבן, החורבן היה רק מעבודה שהיתה בפועל במקדש, אבל תשוקה זו שהיתה להם מצד שלא יכלו לעבוד העבודה זה א"א להתבטל לעולם, וע"כ בכל כ"ה בכסלו מתעוררת האש הגדולה אשר בערה אז בכ"ה בכסלו בקרב כל איש ישראל אשר מים רבים לא יכלו לכבותה. ולצורך זה ציוה ה' להמתין עד א' בניסן, כדי להרבות התשוקה והגעגועים בלבם ביתר שאת כדי שיהיה לנו לשארית בגלות.

והנה הרה"ק הרי"ם זצ"ל מגור הגיד, דישראל בגלות אין להם קיום רק מחנוכה ופורים, עכדה"ק. ויש לפרש, חנוכה כנ"ל, מחמת שזה נצמח מצד הגעגועים של

זכר עץ
ג. והנה
ז מאיר
הגבוה,
כוחות
ילה בין
דיל בין
זך אשר

זלאכות,
ז. וזה:
י. כנ"ל
ז. ויצאת,
(תרפ"ז)

ה. בש"ס
את יום
אף כאן
ש, לולא
היה מתן
ש, ומוזה
כמבואר
זוב בהם
ותו מ"ת
עתו והיה
שיבר את
מדעתו,
זמו שהיה

זכמה על
ר אצלכם
ז המשכן
שכן היה
כ' לוחות
קדש חרב
ל' ו' בסיון
זות שהיו

האון מנהל"ר אריה צבי פרידמן זצ"ל ה"ק
אזכ"ק קצ"צ'אז
ראש ישיבת חכמי אולפין

כ"ה בכסלו שנשלם המשכן ומ"מ לא יכלו לעשות העבודה, ומה נתעוררה בלבם אז תשוקה גדולה ועצומה אשר עומדת לעד. וככה היה בפורים, כי נס פורים היה בעת שכבר התחילו לבנות בית שני ברשיון כורש, אח"כ עוררו שטנה אצלו ובטלה עבודת בית אלוקינו, וזה גרם ג"כ תשוקה עזה וגעגועים רבים לעבודת המקדש. כי אחרי שעברו ע' שנה של גלות בבל, וכורש פקד לבנות הבית, בודאי היו להם געגועים גדולים לזה, והשתוקקו מאד לגמרו בקרוב ולעבוד עבודותיו, ואח"כ כששוב בטל הבנין, נתרבתה אצלם התשוקה ביתר עוז ובחילא יתיר, וגעגועים אלו הביאו לנס פורים. ומה דהדור קבלוה בימי אחשורוש בלי שום מודעא מאהבת הנס, הכל היה בסיבת החשק והגעגועים שבאו בסיבת ביטול בנין ביהמ"ק. וגעגועים אלו וחשק זה עומדים לנו בגלות, כמו הגעגועים של כ"ה בכסלו כשנשלם המשכן ולא הורשו להקימו ולעבוד עבודותיו, כי רעותא דליבא כזו בתכלית נקודת האמת, א"א שיהיה לה ביטול לעולם.

(פ' החודש, תרפ"ד)

מה שנתעכבה הקמת המשכן עד א' בניסן, משום דפליגי תנאי (ר"ה, י', ב), חד אמר בניסן נברא העולם וחד אמר בתשרי, ואלו ואלו דברי אלקים חיים, י"ל דרוחניות הבריאה היא בניסן וחיצוניות הבריאה היא בתשרי, וע"כ למלכי ישראל מניסן מנינו (ר"ה ח', א), שישראל הם פנימיות הבריאה, ולמלכי אומות העולם מתשרי מנינו (שם), ובנין המשכן היא בריאה חדשה ברוחניות וזמנה בניסן. והנה איתא בזה"ק (הק' הוהר ד' ב) דע"י חידושי תורה נבראים שמים חדשים וארץ חדשה, כמוש"כ (ישעי' ג"א, ט"ז) ואשים דברי בפיד וגו', לנטוע שמים וליסד ארץ. והנה בהגהות הרה"ק מקוצניץ זצ"ל לתיקוני זוהר (תיקון ה'), דכפי עבודת האדם, כך מתחדשים פירושים חדשים בתורה, עיי"ש, גמצא דעבודה היא סיבה לחדש חידושים בתורה ולבריאת שמים וארץ חדשים. ונראה שמחידושי תורה של כל השנה נבראים שמים וארץ בפסח, כי בניסן זמן בריאה ברוחניות, כנ"ל.

והנה ביהמ"ק נקרא אבן שתיה שממנה הושתת העולם (יומא ג"ד, ב), כי כל דבר נברא מאמצעותו, כדאיתא בש"ס (יומא פ"ה, א) עיי"ש, וה"ה בכל שנה כשרוצים לברוא ארץ חדשה ראוי שיהיה יסוד הבריאה מביהמ"ק, ע"כ חדש והבא קרבן מתרומה חדשה, ואיתא בירושלמי (ריש שקלים) על זה: כתחילתו, שנבנה המשכן בניסן, הנה דבכל שנה מתעורר בנין המשכן שהוא כעין בריאה חדשה. והוא יסוד להיות נשתת ממנו ארץ חדשה ושמים חדשים, כי ביהמ"ק של מעלה מכון כנגד ביהמ"ק של מטה (ירוש' ברכות פ"ד, הל"ה), וכמו שמתחדש בכל שנה בנין המקדש של מטה באמצעות תרומה חדשה, מסתמא מתחדש גם למעלה, וכמו שמהתחדשות משכן של מטה הושתתה ארץ חדשה, כ"כ התחדשות ביהמ"ק של מעלה בכל שנה הוא יסוד ואבן שתיה לבריאת שמים של מעלה.

וע"כ ניסן זמן גאולה ויציאה מגלות הסט"א, כי כשאדם חוטא אין לו מקום, והסט"א רודפת אותו, ועי"ז הוא נע ונד ואין לו מנוחה, כי ארץ ישראל מקיאה עוברי עבירה (רש"י אחרי י"ח, כ"ח), וככה חלק הקדושה של כל העולם מקיאה עוברי עבירה, כי ארץ ישראל משפיעה קדושתה בכל כדור הארץ, כי ממנה הושתת העולם, שנקראת אבן שתיה, הנה שהיא היסוד לכל הארץ, וככה היא תמיד יסוד לכל כדור הארץ [ועי' רש"י בשם ספרי על הפסוק ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד (עקב י"א, י"ב), ועל ידי אותה דרישה שדורשה דורש את כל שאר הארצות עמה. וכעין זה כתב השל"ה, דכל ששת ימי המעשה יונקים קדושה משבת, וארץ ישראל היינו

שבת, עי' זוה"ק (נח ז וכיון שחלק הקדושה בכל דבר מעורב טוב דאין לו שייכות לחלק שייכות אלא רק לחלק ותשוקתו וכיסופין דקד עי"ז יש לו מקום מקי וגם שם באותו מקום י נגאל מסט"א בפסח ויו וי"ל דכמו שהבי תורה חדשה, הקב"ה נ תורה, דהדור קבלוה נ ימות השנה, [כי גם מ האדם, כי מתן תורה נ ולא היתה הקבלה בש ואז בפורים מתהילים למטה, כמו"כ אז הכנו תורה שעולים אז לשמי הגאולה.

מועדות שנקראו מקראי קודש (ויקרא כג, ד),
 וכן כתיב (תהלים קטז, ב) ובימי אקרא,
 בימים טובים שנתת לנו כדאיתא במדרש
 תהלים (שם), כי המועדות שלנו הם⁸³⁵,
 דכתיב (ויקרא שם) אשר תקראו אתם⁸³⁶,
 ונקראו בימי, לכן באלה הימים הקב"ה
 קרוב אלינו ביותר:

שמעתי מפי מו"ז ז"ל בפסוק (תהלים קיג,
 ז ח) מאשפות ירים אביון
 להושיבי עם נדיבים, כי הקב"ה מקים
 ומרים הרצונות של בני ישראל המונחין
 באשפתות, ומהפכן להתנדב רצונם אליו
 יתברך כו'⁸³⁷.

ולבאר יותר, כי חז"ל (ויק"ר לד, ו) אמרו
 טעם 'אביון' התאב לכל דבר, כי השפל
 בדעת תאב לכל דבר, אבל כשהקב"ה
 מאיר עיני האדם לדעת האמת, מואס
 ממילא בהבלי עולם.

וזה היה עיקר גאולת מצרים, כמאמר
 שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים
 הקב"ה, ועל ידי זה ההתלהבות נגאלו

ויצאו לחירות משיעבוד הסטרא אחרא
 ותאוות הבלי עולם.

וכמו כן בעליות רגלים דכתיב (שיר
 השירים ז, ב) מה יפו פעמיך כו' בת נדיב⁸³⁸,
 ועל ידי זה הנדיבות מאסו בהבלי עולם
 והניחו כל הרצונות אחרים, וזהו
 'בנעלים'⁸³⁹ שנגעל כל הנדיבות שלא לה'
 המה, כמו שכתבנו במקום אחר⁸⁴⁰
 בפירוש ולא יחמוד איש את ארצך (שמות
 לד, כד)⁸⁴¹.

וכתיב (תהלים קיג, ט) מושיבי עקרת
 הבית, דרשו חז"ל (פסחים ק"ה, ב) אמרה
 כנסת ישראל עשוני בניך כחולדה הדרה
 בעיקרי בתים. ואין סברא שיהיה נדרש רק
 לגנאי. אך הפירוש כנ"ל, שהוציאו
 להנדיבות כל הרצונות שהיו מקודם
 באשפתות כנ"ל מכל החורים והסדקים,
 וזהו מושיבי עקרת הבית כנ"ל:

בענין קריעת ים סוף בשביעי של פסח
 שדרשו במדרש (שמו"ר יט, ז)
 שהוא כמו שבת לשאר ימי הפסח⁸⁴²,
 שזה היה תכלית הגאולה, דמקודם יצאו

835. עי' סוכות תרנ"ג ד"ה הימים טובים: כמו שאומרים (קידוש ליו"ט) מקדש ישראל והזמנים, ישראל
 דקדשינהו לזמנים (פסחים ק"ה, ב), הפירוש, כי הקדושה היוודת באלה הימים הוא רק בזכותן של ישראל
 וכפי הקריאה שלהם, ואיתא במדרש (שח"ט תהלים קטז) ובימי אקרא (תהלים קטז, ב) הוא בימים טובים, שהם
 ימים המיוחדים לנו. 836. עי' לעיל הערות 41, 42, 43. 837. ע"ע לקמן תרנ"ב ד"ה בענין
 קריעת ים סוף. ועי' סוכות תרנ"ב ד"ה מצות: כתיב (ישעיה י"ה, ח) ארפא משובחם אוהבם נדבה, פירש
 רש"י אתנרב לאהבתם, וכולל ב' הפירושים, שאוהב אותנו בנדבת רצונו יתברך, וגם נוטע בנו האהבה
 אליו, כדכתיב (מלאכי א, ב) ואוהב את יעקב, אוהב פועל יוצא שנוטע בנו האהבה... ושמעתי מפי מו"ז
 ז"ל בפסוק (תהלים קיג, ז) מאשפות ירים אביון, שהקב"ה עוזר לבני ישראל ומעלה את הרצונות של בני
 ישראל שהיו מונחין באשפות והבלי עולם, ועל ידי תשובה הקב"ה מעלה אותם להיות מתהפך לאהבתו
 יתברך להושיבו עם נדיבים כו' (שם ח), ודפח"ח. 838. עי' סוכה מט, ב הובא לעיל הערה 266.
 839. ראה לעיל הערה 822 שדרשו חז"ל 'בנעלים' מלשון נעילה וסגירה במגעול. 840. עי' לעיל
 תדל"ט ד"ה בפסוק מה יפו. 841. "ולא יחמוד איש את ארצך בעלתך לראות את פני ה' אלהיך
 שלש פעמים בשנה". 842. הובא לעיל הערה 190.

אדם
 דורות
 עליות
 ז' אני
 גאוה
 דורות
 ות⁸³³,
 יורות.
 ות⁸³⁴,
 הארה
 נ' ה'
 (מגילה
 בענינו
 משה
 יחרב,
 קריאה
 שהיה
 דרשו
 יאות.
 אבל
 נ' מן
 טוב
 לשים
 כה'
 אלו
 כפסוק.
 ה' המון
 די בני
 כברהם.